

Knjižnica obitelji Vitezić

Jedrlinić, Ema

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:977116>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Ema Jedrlinić

KNJIŽNICA OBITELJI VITEZIĆ

Motiviranje lokalne zajednice za zaštitu i digitalizaciju

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

EMA JEDRLINIĆ

Matični broj: 19753

KNJIŽNICA OBITELJI VITEZIĆ

Motiviranje lokalne zajednice za zaštitu i digitalizaciju

(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentorica: doc.dr.sc. Dinka Kovačević

Rijeka, 21. rujna, 2016.

Պոքա հարգածը լռակցութեամբ քննի որչ հարգարարիմը լռակցութեամբ

Gdo knjige počtuje, da je knjigami počtovan.

(Broz Kolunić, Zbornik, 1468. god.)

Sadržaj

UVOD.....	1
1. KNJIŽNICA OBITELJI VITEZIĆ KROZ POVIJEST	3
1.1. Vrbnik kao kulturno središte	3
1.2. Osnivači Knjižnice.....	6
1.3. Djelovanje Knjižnice kroz povijest	9
2. ZBIRKE U KNJIŽNICI	25
2.1. Knjižnični fond danas	26
2.2. Zbirke Knjižnice	32
2.2.1. Zbirka glagoljskih knjiga iz Župnoga ureda	33
2.2.2. Zbirka starih i rijetkih knjiga.....	39
3. ZAŠTITA I DIGITALIZACIJA RIJETKE GRAĐE	49
3.1. Zaštita građe i provedeni postupci	51
3.2. Digitalizacija građe	53
4. ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RADU KNJIŽNICE.....	57
4.1. Motiviranje zajednice za zaštitu	57
4.2. Promocija Knjižnice i njezinog fonda	58
ZAKLJUČAK	61
SAŽETAK.....	62
LITERATURA.....	63
POPIS SLIKOVNIH PRILOGA	67

UVOD

Razmatrajući brojne teme koje bih mogla obraditi kao predmet svoga diplomskog rada i time zaključiti svoje fakultetsko obrazovanje, odlučila sam se za Knjižnicu obitelji Vitezić, baštinsku knjižnicu koja se nalazi u Vrbniku na otoku Krku, uz koji me vežu i lokalpatriotski odnosi. Prije izrade ovoga rada sakupljena je i proučena sva relevantna literatura, obavljani su razgovori s prof. Vladilo¹, knjižničarkom i dugogodišnjom zagovarateljicom revitalizacije Knjižnice obitelji Vitezić, direktoricom Turističke zajednice Općine Vrbnik Sanjom Polonijo koja svakodnevno brine o prostoru Knjižnice i djelatnicima općinskoga Upravnog odjela te je osobno pohođeno i fotografirano mjesto o kojem se piše.

Knjižnica obitelji Vitezić krije iznimno povijesno, kulturno i vjersko naslijeđe. Nastala je u sredini koja je oduvijek bila jako intelektualno središte i iz kojega su potekli brojni znanstvenici, svećenici, učitelji. Ovim će se radom pokušati prikazati kulturno-povijesni kontekst u kojem je Knjižnica nastala, dati uvid u njezin fond, odnosno zbirke koje čuva te se osvrnuti na rad lokalne zajednice povezan s Knjižnicom i time ukazati važnost njezine promocije i valorizacije.

Srž rada čine četiri poglavlja. U prvome će poglavlju biti riječi o sredini iz koje je Knjižnica pronikla, o njezinim osnivačima, znamenitim Vrbničanima Dinku i Ivanu Josipu Viteziću te djelovanju Knjižnice kroz povijest. Braća Vitezić svojim su zalaganjem i razumijevanjem za kulturnu i književnu ostavštinu svojemu gradu ostavili vrijedno kulturno blago. Osim Knjižnice, zaslužni su za otvaranje Hrvatske čitaonice u Vrbniku 1871. godine, prve na kvarnerskim otocima. Drugo će poglavlje pažnju posvetiti zbirkama koje se

¹ Zahvaljujem prof. Ivani Vladilo na susretljivosti i pruženoj pomoći te ustupljenim materijalima za rad.

nalaze ili su se nekada nalazile u Knjižnici obitelji Vitezić. Podupirući kulturnu pismenost i njeguju kritičko mišljenje i istraživački duh, vrbnička je knjižnica brojnim otočanima desetljećima pružala pristup svjetskome znanju. Raznolika knjižnična građa koju čuva povezana je s njihovim interesima i potrebama. Posebnu pažnju plijene unikatni primjerci glagoljske rukopisne i pisane baštine, odnosno zbirka starih i rijetkih knjiga, kojom se otok Krk i Vrbnik potvrđuju kao žarište pismenosti i kulture. Korištene metode u istraživanju rijetkih primjeraka koje posjeduje Knjižnica obitelji Vitezić su metoda studije slučaja i metoda analize sadržaja, a obrađeni primjerci motiv su za daljnja istraživanja stare građe u kontekstu zavičajne kulturne baštine. Sljedeće će se poglavlje baviti zaštitom i digitalizacijom građe.

Zahvaljujući angažmanu nekolicine entuzijasta i općinskome Upravnom odjelu, građa je sada u relativno dobrome stanju, usprkos uvjetima u kojima je bila čuvana u prošlosti. Digitalizacija građe samo je jedan od prijedloga za njezinu promidžbu i prezentaciju javnosti, o čemu ćemo se, uz ulogu lokalne zajednice u radu Knjižnice, baviti u četvrtom poglavlju.

Na ovih sedamdesetak stranica nemoguće je sažeti svo bogatstvo koje čuva Knjižnica obitelji Vitezić, no radom će se pokušati ukazati na njezinu važnost, kako u prošlosti, tako i danas.

1. KNJIŽNICA OBITELJI VITEZIĆ KROZ POVIJEST

1.1. Vrbnik kao kulturno središte

Otok Krk, po mnogočemu jedinstven jadranski otok, dodatnu pažnju plijeni svojom iznimno bogatom poviješću i kulturom. Među najstarija mjesta na otoku Krku ubraja se Vrbnik, smješten na istočnome dijelu otoka Krka, na kamenitoj litici visokoj 49 metara nad morem, prebogat kulturnim spomenicima i baštinom.

Kulturno je ozračje u Vrbniku kod mnogobrojnih nadarenih pojedinaca oduvijek budilo želju za stjecanjem znanja i otvorenost prema novome, kako bi se unaprijedila kvaliteta življenja. Najviše je to do izražaja dolazilo na području kulture i prosvjete. Vrbnik je stoljećima bio intelektualno središte iz kojega su proizašli brojni učenjaci, znanstvenici i intelektualci. „Školstvo i prosvjeta od prvih su početaka pa do 1869. godine, kao i u drugim mjestima, bili u najužoj vezi s crkvom.“² Od doseljenja Hrvata, „stanovnici su Vrbnika bili uvijek i isključivo Hrvati, o čemu svjedoče vrbnička imena i prezimena na –ić (Bozanić, Bolonić, Valković, Volarić, Vitezić itd.), a u Vrbnik su tijekom stoljeća dolazili otočani iz susjednih mjesta (Dobrinja, Baške, Punta, Krka), ali i sa susjednih otoka i kopna kao meštari (obrtnici, zanatlije, zidari, kovači i drugi).“³

Posebno je plodonosno bilo područje glagoljice. U Vrbniku su sačuvani mnogi glagolski spomenici. U pisanju, prepisivanju, a kasnije i tiskanju glagoljskih knjiga te obrani staroslavenskoga jezika i glagoljice istaknule su se pojedine osobe. Među njima valja spomenuti senjskoga tiskara Blaža Baromića (poslije 1440. – poslije 1505.), koji je rodom Vrbničanin. Blaž Baromić je 1494. tiskao u Senju glagoljski misal, u znanstvenim krugovima prozvan *Baromićev*

² Gršković, I., „Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave“, *Krčki kalendar*, Zagreb, 1941., str. 65.

³ Bolonić, M.; Žic Rokov, I., *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2002., str. 461.

misal, a 1496. poučnu knjigu za kler na čakavskom jeziku *Spovid općena*, što ju je s latinskoga na hrvatski jezik u čakavskom narječju preveo također Vrbničanin Jakov Blažiolović.⁴ „Baromićev stav o prosvjetiteljskoj ulozi i negativan odnos prema nametanju tuđeg jezika i tuđe nadmoći nad domaćom tradicijom i samosviješću iščitavaju se iz njegova života.“⁵ Baromić se prvi puta spominje kao pisar brevijara za vrbničkoga popa Mavra.⁶ Također, glagolski *Rimski misal* iz 1893. djelo je još jednoga Vrbničanina, leksikografa i začetnika fotografije u Hrvatskoj, Dragutina Antuna Parčića (1832. – 1902.). Pronađeni su i ulomci crkvene knjige iz 12. stoljeća (tzv. *Grškovićev Apostol*) te ulomak brevijara iz 12. stoljeća, prišiven i prilijepljen u unutarnjoj strani zavitka časoslova iz 1391. godine. Sačuvana su i četiri glagolska brevijara pisana rukom na pergameni, od kojih su tri iz 14., a jedan iz 15. stoljeća te dva glagolska misala, također rukopisi na koži, iz 1456. odnosno 1463. godine. Vrbnik ima i svoj statut iz 1388. godine, pisan glagoljicom na koži, a sačuvani su i mnogi drugi srednjovjekovni zapisi.⁷ Ne čudi stoga što Vatroslav Jagić u svojoj knjizi *Glagolitica* iz 1890. godine Vrbnik i otok Krk naziva „vagina rerum glagoliticarum“, a Vjekoslav Štefanić „eldoradom glagoljskih rukopisa“⁸.

U drugoj polovici 19. stoljeća Vrbnik je imao neobično velik broj hrvatske narodne inteligencije. Uz Kastav, dugo je predvodio hrvatski narodni preporod u tom kraju. „Svećenici, učitelji, profesori i pravnici odigrali su značajnu ulogu u političkom i kulturnom životu hrvatskoga naroda, buđenju

⁴ Prema: Bolonić, M.; Žic Rokov, I., *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, 2002., str. 461.

⁵ Tomić, M., *Hrvatskoglagoljski brevijari: na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2014., str. 136.

⁶ Prema naručitelju naziva se *Mavrov brevijar*. Tko je bio njegov pisar prva je ustvrdila Marija Pantelić u: *Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460.*, 'Slovo 15-16' (1965.), str. 106-107.

⁷ Prema: Gršković, I., „Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave“, *Krčki kalendar*, Zagreb, 1941., str. 65.

⁸ Štefanić, V., *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1960., str. 223.

nacionalne svijesti i prosvjetnome radu.“⁹ Vrbnik je imao, baš kao i danas, velik broj svećenika koji su redovito sami školovali svoje nasljednike i pronalazili prikladne mlade ljude, najčešće iz svoga roda, koje je privlačio duhovni poziv. Tijekom 19. stoljeća, u vrijeme buđenja nacionalne svijesti, upravo će se ti svećenici zauzimati ne samo za školovanje svojih nasljednika, već i onih koji će biti spremni raditi za opće dobro. U Vrbniku su se tako formirale „zaklade za školovanje nadarenih mladih ljudi, pa je, osim svećenika, prednjačio i broj učitelja, profesora i pravnika koji su se posebno istaknuli u razdoblju buđenja narodne svijesti.“¹⁰

Značajno je bilo i političko i parlamentarno djelovanje zastupnika u obrani narodnih prava te djelovanje putem biskupske službe. Braća Vitezić, jedan biskup, a drugi pravnik, primjer su znamenitih Vrbničana koji su svojim zalaganjem i razumijevanjem za kulturnu i književnu ostavštinu, svojemu gradu, ali i cijelome otoku, ostavili vrijedno kulturno blago. Između ostaloga, zaslužni su za otvaranje Hrvatske čitaonice u Vrbniku 1871. godine, prve na kvarnerskim otocima, te Knjižnice obitelji Vitezić, središnje teme ovoga rada.

1. Slika 1.: Vrbnik

⁹ Božanić, A., *Vrbnik - povijesne mijene i drevna župa*, Vrbnik, 2011., str. 131.

¹⁰ Isto.

1.2. Osnivači Knjižnice

Placu Vrbničkog statuta resi velika zgrada koja je tijekom vremena mijenjala svoje namjene. U njoj je danas, na gornjem katu, smještena Knjižnica obitelji Vitezić.

Slika 2.: Ploča na ulazu u Knjižnicu

Vitezići su stara vrbnička obitelj, a Knjižnicu je ustanovio 17. prosinca 1898. doktor prava Dinko Vitezić. Rođen u Vrbniku 1822. godine, a umro u Krku 1904., „dr. Dinko Vitezić najjači je politički djelatnik i narodni zastupnik što ga je Vrbnik ikada imao.“¹¹

U drugoj polovici 19. stoljeća bio je najjači branitelj narodnih prava istarskih Hrvata, obnašajući dužnost jedinoga zastupnika Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka u Carevinskom vijeću u Beču do 1891. Vitezić je pohađao škole u Krku, Zadru, Beču i Padovi, gdje je završio doktorat iz prava. Svoje političko djelovanje započeo je kao nadsavjetnik u Zadru, gdje se aktivno priključio krugu dalmatinskih preporoditelja te sudjelovao u osnivanju Matice dalmatinske¹². Povezao se s porečko-pulskim biskupom Jurjem Dobrilom, đakovačkim biskupom Josipom Jurajem Strossmayerom i mnogim drugim

¹¹ Bozanić, A., *Vrbnik - povijesne mijene i drevna župa*, Vrbnik, 2011., str. 139.

¹² Matica dalmatinska je osnovana 1862. godine. U glasilu „Narodni koledar“ što ga je pokrenula objavljuju se tekstovi čijim se sadržajem podiže nacionalna svijest. Slijedom toga osnivaju se i slavenske čitaonice, kakve su se sljedećih godina otvarale u svakoj većoj dalmatinskoj sredini.

osobama s kojima je dijelio ideje o buđenju narodne svijesti i dobru za Istru i Kvarner. O njihovim prijateljskim i poslovnim vezama svjedoče rukopisne korespondencije, što se čuvaju u Knjižnici obitelji Vitezić, a kojima se bavio Petar Strčić. Svojim djelovanjem u bečkom Parlamentu Vitezić se zalagao za prava Hrvata na škole, za gimnaziju u Istri, za gospodarski razvoj i izgradnju infrastrukture. Itekako svjestan važnosti tiskane i pisane riječi, bio je prvi predsjednik Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru i jedan od utemeljitelja Staroslavenske akademije u Krku i Hrvatske čitaonice u Vrbniku.

Dinko Vitezić je imao i brata, krčkoga biskupa Ivana Josipa Vitezića, koji je oporučno svoje knjige ostavio Vrbničanima i od kojega je i potekla ideja o osnivanju knjižnice. Ipak, najzaslužniji za njezino otvaranje bio je upravo Dinko Vitezić koji je, kao cilj otvaranja nove kulturne ustanove u Vrbniku, sam istaknuo: „Razširivanje korisnog znanja i postepeno umnoživanje prave kulture u našem pučanstvu imalo se pred očima kod osnutja nazočnog zavoda“.¹³ Svjesni potrebe širenja znanja i kulture među pukom, braća su osnovala knjižnicu „na uhar i naobrazbu pučanstva“¹⁴, tj. na dobrobit vrbničkog puka. Baš kao i danas, knjižnica je imala pružiti usluge svim ljudima, poduprijeti ugrožene i marginalizirane društvene skupine i pomoći da se ni jednoj osobi ne uskrate osnovne ekonomske prilike i

Slika 3.: Portret dr. Dinka Vitezića

¹³ Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelj+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

¹⁴ Kako stoji na spomen-ploči osnutka Knjižnice.

ljudska prava.¹⁵ Osim koristi koju bi vrbnički puk imao od otvaranja knjižnice, ona je trebala služiti na čast Vrbniku, baš kao i Hrvatski dom¹⁶ kojega je sagradio i koji je godinama bio stjecište kulturnoga i narodnoga rada u Vrbniku. U njemu su se, između ostaloga, nalazili Hrvatska čitaonica, dječje zabavište, Knjižnica obitelji Vitezić, škola i dr.

Slika 4.: Portret biskupa dr. Ivana Josipa Vitezića

Završivši studij u Beču, biskup Ivan Josip Vitezić (1806. – 1877.) obavljao je razne crkvene dužnosti u Beču i Zadru, gdje mu se pružila mogućnost boljeg upoznavanja crkvenih i društvenih prilika onoga vremena. Ovaj poznati ljubitelj prosvjete držao je do općeg obrazovanja mladih i kulturnog podizanja svojega naroda pa je tako spasio sinjsku gimnaziju od zatvaranja, pokušao je osnovati hrvatsku gimnaziju u Krku, osnovao je školsku zakladu „Arčirov“ iz koje je stotinu đaka iz Punta i Vrbnika dobilo potporu za daljnje srednjoškolsko obrazovanje¹⁷, a s bratom Dinkom osnovao

je tri Štipendijalne zaklade za školovanje siromašnih đaka, poticao je utemeljenje Hrvatske čitaonice u Vrbniku 1871. godine, obnovio je crkvicu sv. Lucije u Jurandvoru i dao postaviti Bašćansku ploču na zid da bi se bolje sačuvala te oporučno ostavio svoje vrijedne knjige budućoj Knjižnici u Vrbniku.

¹⁵ Prema IFLA-inoj Izjavi o knjižnicama. Dostupno na: <http://www.foi.unizg.hr/hr/novosti/ifla-ina-izjava-o-knjižnicama-i-razvitku> (12.8.2016.).

¹⁶ Kasnije prozvan Vitezićevim domom.

¹⁷ Prema: Gršković, I., 'Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave', *Krčki kalendar*, Zagreb, 1941., str. 74.

Zahvaljujući ovim vrbničkim velikanima, stvorena je knjižnica kojom se u Vrbniku i široj okolici stvaralo, održavalo i promicalo kulturno i duhovno ozračje koje je omogućavalo napredak kulture, znanosti i obrazovanja u vrbničkoga puka.

1.3. Djelovanje Knjižnice kroz povijest

U drugoj polovici 19. stoljeća počinju se u Hrvatskoj razvijati pučke, odnosno narodne ili javne knjižnice. Prije njih, postojala su čitalačka društva, kojima su prethodnice bila *casina*.¹⁸ „Prve ilirske čitaonice, osim obrazovnog i kulturnog programa, snažno su isticale svoj nacionalno i politički usmjeren program, pogotovo kada se to ticalo uporabe hrvatskoga jezika. Ljudi koji su osnivali i posjećivali čitaonice htjeli su biti informiraniji, obrazovaniji i kulturniji, ali i nacionalno i politički osviješteni pojedinci.“¹⁹ Bio je to tek prvi od tri vala osnivanja i razvoja pučkih knjižnica. Drugi je uslijedio nakon ukinuća Bachova apsolutizma²⁰, kada se hrvatsko društvo gotovo u svemu moderniziralo. Povećao se broj pismenih, zahvaljujući uvođenju obaveznoga osnovnoškolskog obrazovanja, čime se uopće podigla obrazovna i kulturna razina stanovništva. Rastao je i broj knjiga, posebice onih tiskanih na hrvatskome jeziku i dostupnih širem sloju stanovništva.²¹ U toj je fazi osnovana i Knjižnica obitelji Vitezić. Svijest o potrebi i značenju te nezamjenjivoj ulozi pučkih knjižnica za napredak

¹⁸ Prema: Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 102.

¹⁹ Isto.

²⁰ Bachov apsolutizam je naziv za sustav vladavine u Habsburškoj Monarhiji u desetogodišnjem razdoblju poslije revolucije 1849. godine, nazvan prema ministru unutarnjih poslova Alexanderu Bachu. Bachov se apsolutizam negativno odrazio na ilirski pokret. Izvor: Proleksis enciklopedija. Dostupno na: <http://proleksis.lzmk.hr/10296/> (31.8.2016.)

²¹ Prema: Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 195-194.

društva imali su i braća Dinko i Ivan Josip Vitezić kada su se zalagali za otvaranje čitaonice i knjižnice. Kao pokretači, zastupali su „politiku malih koraka kojom su naumili ostvariti povoljne učinke za pučku izobrazbu i nacionalnu svijest.“²² Treća je faza nastupila u prvim godinama 20. stoljeća, kada se osnivaju narodne (javne) knjižnice, no to je razdoblje novoga početka razvoja knjižnica nasilno prekinuto početkom Prvoga svjetskog rata.

Slika 5.: Spomen-ploča

„Razširivanje korisnog znanja i postepeno umnoživanje prave kulture u našem pučanstvu imalo se pred očima kod osnutja nazočnog zavoda.“²³ Rekao je to Dinko Vitezić, najzaslužniji Vrbničanin za otvaranje Knjižnice obitelji Vitezić, iako je zamisao o osnutku potekla od njegovoga brata, krčkoga biskupa Ivana Josipa Vitezića, koji je oporučno sve svoje knjige ostavio budućoj knjižnici. Prema navedenoj oporuci, njegov brat Dinko Vitezić u *Zakladnicu od 17. prosinca 1898. o ustrojenju Knjižnice obitelji Vitezić u Vrbniku*, prenosi: „Moj blagopokojni brat Ivan Josip Dr. Vitezić bivši biskup u Krku, u članku 8. svoje oporuke od 8. sječnja 1877. (...) izrazio je želju, da sve njegove knjige,

²² Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 198.

²³ Vladilo, I. *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

osim onih navedenih u posebnom upisniku i koje on pušća biskupskoj biblioteci, da sve te knjige sa dotičnim ormari budu sačuvane kao knjižnica obitelji Vitezić u kući njegova brata Dinka (t. j. u mojoj kući) ili u drugom slobodnom mjestu. Oporučitelj izrazio je istodobno nadu, da ću ja poduzeti potrebite korake, e da bude osjegurana osnutak navedene knjižnice, dodavši i to, da ako bi se tokom vremena osnovala u Vrbniku knjižnica, on ne bi imao ništa proti tomu, da bi se istoj pridružila i njegova knjižnica. (...) Što se ostalih knjiga tiče, dao sam ih preneti u svoju kuću u Vrbniku. Osim toga dodao sam ovima dio svojih knjiga i nabavio nekoliko ormara, budući da oni pokojnoga brata nisu bili dostatni; dao sam napokon poredati barem djelomično knjige polag posebnog propisa. Do sada nije došlo do toga da bi crkvena uprava dala sagraditi kuću za svoju knjižnicu. Sljedeći primjer svoga pokojnoga brata želim, da iza moje smrti sve moje knjige budu pridodane njegovim knjigama, kako im je već i sada jedan dio pridodan: i to istom namjerom da sačinjavaju knjižnicu obitelji Vitezić. Ja pak takodjer želim, da, kad bi se u Vrbniku ustrojila župnička knjižnica, naznačene moje knjige i one pokojnoga brata budu u istu postavljene.²⁴

Iz navedenoga se može zaključiti da je Dinko Vitezić, kao vrstan poznavalac knjiga, na umu imao osnivanje prave knjižnice, a ne tek zbirke knjige te je unaprijed promišljao kako dobra i kvalitetna knjižnica mora izgledati i što je sve potrebno za njezinu opremu. Potvrda za to je i njegov zapis: „No pošto u mojoj kući gdje se sada nahode knjige, ne ima toliko prostora, da bi se iste mogle poredati na način, kakav iziskuje dobro uredjena knjižnica, to treba skrbiti, da se u tu svrhu što prije priredi osobite prostorije.“²⁵ Brinuo je i o financijskom uzdržavanju knjižnice: „Budući da knjižnica o kojoj se radi bit će ne samo na korist vrbničkom pučanstvu, nego će i služiti na diku i čast onoga mjesta, podpisani se obraća na Presvjetli i Prečasni biskupski Ordinarijat

²⁴ *Zaklade koje ustrojiše braća: Dr. Ivan Josip Vitezić i Dr. Dinko Vitezić*, Tiskara Kurykta, Krk, 1901., str. 39.

²⁵ *Isto*.

molbom, da bi isti od svoje strane blagohotno uznastojao, da se oživotvori i pristojno uzdrži navedena knjižnica.“²⁶

Slika 6.: Današnja zgrada na mjestu Vitezićeva doma

Višegodišnja nastojanja Dinka Vitezića za pronalaskom prostora i opstankom buduće Knjižnice ipak su urodila plodom. Od 1899. do 1901. godine na mjestu nekadašnje gradske lože duž zapadne strane Place Vrbničkog statuta gradi se Hrvatski dom, buduće kulturno središte Vrbnika s društvenim prostorijama, dvoranom i Knjižnicom obitelji Vitezić na drugome kat. Inicijator gradnje, Dinko Vitezić, ondje je „napredno zamislio te u većem dijelu i proveo osnivanje muzejske zbirke sa znamenitostima otoka Krka, čime je dodatno potvrdio prvenstvo malenog Vrbnika u nacionalnome buđenju i oblikovanju kulturne politike Hrvata na kvarnerskim otocima.“²⁷ Hrvatski, odnosno Vitezićev dom²⁸, nedvosmisleno je definirao kao „tvrđavu iz koje ćemo odbijati navale neprijatelja sa zapada i sa sjevera“.²⁹

U prizemlju Vitezićeva doma nalazile su se prostorije namijenjene gostionici, prostoru za priredbe i sastajalištu domaćih ljudi i izletnika. Tu se nalazilo i dječje zabavište. Prvi i drugi kat, pak, bili su rezervirani za ono što je

²⁶ Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=H_P_ss (4.8.2016.)

²⁷ Bradanović, M., *Vrbnik – grad, ljudi i spomenici*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015., str. 178.

²⁸ Zgrada Hrvatskog doma otvorena je 4. kolovoza 1901. godine, a samo par mjeseci nakon otvorenja donesena je odluka da se preimenuje u Vitezićev dom.

²⁹ Bolonić, M., *Vrbnik nad morem od početka do propasti Austro-Ugarske*, Krk, 1981., str. 211.

oduvijek Vrbničanima bilo jako važno – pisanu riječ i knjigu. Da je tomu tako, potvrđuje i kip palim borcima, podignut na ulazu u Vrbnik nakon Drugoga svjetskog rata na spomen i čast poginulih Vrbničana u borbi protiv fašističkih okupatora. I dok druga mjesta i gradovi diljem Hrvatske također čuvaju takve spomenike, ovaj se od njih razlikuje po tome što borac u ruci ne drži pušku, već, naprotiv, mnogo snažnije oružje. Knjigu! Čovjek s knjigom u ruci, erudit, učitelj, ponosno stoji uzdignut i čita. Izabravši takav spomenik, Vrbničani kao da su htjeli poručiti da su od svega najvredniji i najjači upravo znanje i knjiga, preko koje će ih se još stoljećima pamtiti. Baš kao što je zapisano i u Kolunićevu zborniku iz 1468. godine: „Gdo knjige počtuje, da je knjigami počtovan“.

Slika 7.: Vitezićev dom

Nadalje, na prvome katu nalazila se Hrvatska čitaonica, osnovana trideset godina ranije, dok je drugi kat bio namijenjen Knjižnici obitelji Vitezić. Kako stoji u osnivačkom zapisniku Čitaonice, cilj je bio mještanima omogućiti „čitanje dobrih časopisa i knjig“. Svrha je čitaonice bila buditi hrvatsku narodnu svijest i prosvjetu te njegovati književnu kulturu, a posebna se pažnja pridavala gospodarstvu i poljoprivredi, prativši tako gospodarski razvoj Vrbnika.

U Spomenici o otvaranju Hrvatskoga doma Dinko Vitezić je zabilježio: „U ovaj drugi kat imaju se smjestiti i pohraniti knjige moga pokojnoga brata Josipa Ivana Vitezića navedene u drugoj točki članka 8. njegove oporuke od 8. siječnja 1877., koli moje knjige, koje sam jur dodao, ili ću dodati onim knjigama dok sam živ i sve druge knjige, koje budem ostavio iza moje smrti. Po mogućnosti opredijelit će se jedna soba u istom katu da služi kao muzej iliti skladište znamenitijih stvari ovoga otoka, bud u historičkom bud u prirodoslovnom pogledu.“³⁰

Prema podacima Mihovila Bolonića, Knjižnica je za javnost otvorena tek 10. srpnja 1910. godine, čak devet godina nakon otvaranja Vitezićeva doma.³¹ Što se u međuvremenu s Knjižnicom i građom događalo, nije poznato.

Dinko Vitezić jasno je odredio i ustrojstvo i način djelovanja Knjižnice: čuvarom knjižnice može biti samo svećenik potomak po muškoj lozi njegovoga brata Luke Vitezića koji stanuje u Vrbniku. Knjižnica je imala i svoju upravu, tj. Odbor sastavljen od župnika, načelnika i najstarijega muškog potomka po muškoj lozi praroditelja Luke Vitezića. Taj je Odbor nadzirao i pridržavanje Pravilnika knjižnice³² kojem je autor Dinko Vitezić. Iz toga Pravilnika vidljivo je da knjižničar nema gotovo nikakve ovlasti - nema pravo glasa u odlučivanju o bilo čemu pa čak ni o tome hoće li se neka knjiga dati na čitanje izvan knjižnice. O svemu odlučuje isključivo Odbor.³³ Prema Pravilniku, Knjižnica je bila otvorena svaki dan osim nedjelja i zapovjednih blagdana. „Pošto čitajućim treba prikupljati misli, da se čitanjem okoriste, stoga u sobi u kojoj se čita obično zabranjen je svaki razgovor. U samom slučaju da nitko od prisutnih ne bude prigovarao, bit će dopušteni razgovori o znanstvenih, poučnih i umjetničkih

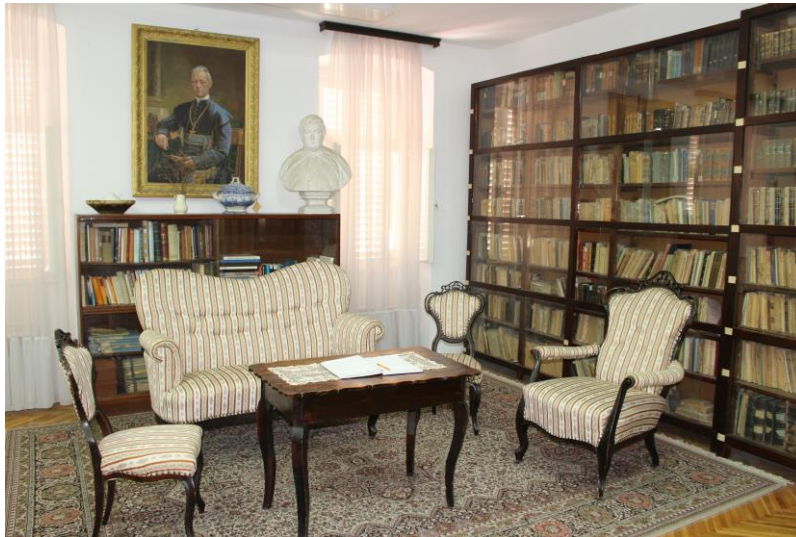
³⁰ Prema *Spomenici o otvaranju Hrvatskog doma u Vrbniku na Krku*, Tiskara Kurykta, Krk, 1901.

³¹ Bolonić, M., *Vrbnik nad morem od početka do propasti Austro-Ugarske*, Krk, 1981., str. 212.

³² *Nutrnji pravilnik Knjižnice obitelji Vitezić.*

³³ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=H_P_ss (4.8.2016.)

predmetih, u svakom slučaju ostaje strogo zabranjeno razpravljati o poslovih koji bi mogli dati povoda kargam ili prieporim.“³⁴

Slika 8.: Unutrašnjost Knjižnice

Kao što nisu pronađeni podaci o razdoblju od otvaranja Hrvatskoga doma do osnutka Knjižnice, tako nema podataka ni o točnom broju knjiga u prvim godinama djelovanja, a ni kasnije. Poznato je da je knjižnici bila osigurana potpuna materijalna potpora Dinka Vitezića: „Obvezujem se takodjer za sebe i svoje nasljednike, nositi sve troškove, koji budu potrebiti za prenos knjiga, nabavu ormara, pokućstva i ostalih potrebstina, da se knjižnica stavi u točan red.“ U prvim desetljećima 20. stoljeća pisani su izvještaji knjižničara koji pretpostavljaju tek okviran broj knjiga (oko 5000 knjiga). Zanimljivo je i da se vode odvojene knjige inventara za dva fonda – crkveni fond i fond koji pripada Knjižnici obitelji Vitezić, a zabilježeno je i da su ta dva fonda i fizički odijeljeni.³⁵ Knjižnica već tada zapada u financijske probleme, a jedinu sigurnu potporu crpi od milodara. Godine 1929. Knjižnici je darovana glagoljska knjižica *Transit sv. Jeronima*, tiskana 1507. godine u Baromićevoj tiskari u Senju. Godine 1930. Knjižnica je potpuno uređena i popis knjiga je završen pa

³⁴ *Zaklade koje ustrojiše braća: Dr. Ivan Josip Vitezić i Dr. Dinko Vitezić*, Tiskara Kurykta, Krk, 1901.

³⁵ Crkveni se fond čuvao u posebnim ormarima.

je u zapisnik³⁶ uvršteno da broji 8547 svezaka. Od toga Knjižnica ima 6087, a župna crkva 2460 knjiga.³⁷ Te je godine knjižnica obogaćena s oko 200 knjiga iz područja pčelarstva i fotografije, a u knjizi inventara pod brojem 2921 i 2924 upisani su *Köhlerov atlas* i spomenuti *Transit sv. Jeronima*, najznačajniji primjerci Vitezićeve knjižnice.

Početak Drugoga svjetskog rata naznačio je teško razdoblje za kulturu općenito, pa tako i za Knjižnicu obitelji Vitezić. Svećenik Ivan Gršković godine 1941. daje prenijeti sve knjige i nekoliko ormara u crkvena spremišta, župnu crkvu u kapeli Ruzarija i kapelu sv. Marije. Godine 1945. oko petsto vojnika Nijemaca, Talijana i Hrvata boravilo je upravo u Vitezićevom domu koji je nedugo zatim srušen. Knjižnica je zatvorena do 1951. godine, a o svemu postoje i zapisi iz knjige posjetitelja³⁸ koji navode: „Dolaskom okupatora – talijanske vojske na otok Krk u aprilu 1941. godine zamire rad Knjižnice obitelji Vitezić. Dne. 10. veljače 1945. bombardiran je i srušen Dom Vitezićev u kojem je bila smještena knjižnica. Knjige su nešto prije uglavnom spasene i pohranjene. Propali su veliki ormari i stalaže, te nešto knjiga manje vrijednosti t. j. duplikati.“³⁹

Prvo razdoblje rada Knjižnice obitelji Vitezić završilo je, nažalost, tragično - uništenjem zgrade Vitezićeva doma, 10. veljače 1945. Neobično je da je u cijelom Vrbniku razrušena samo ta zgrada, pogotovo jer se radi o bombardiranju, pa se mogućima čine i razmišljanja mještana da je u zgradi bio

³⁶ Pronađena je tvrdo ukoričena bilježnica formata A4, na čijim koricama je naljepnica s tekstom: *Zapisnici knjižničara, Vrbnik 1925.*, a iz zapisa na prvoj stranici: Predao župnik g. Kirinčić 26 / 10 1971. Bilježnica se vjerojatno čuvala u župnom uredu.

³⁷ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=H_P_ss (4.8.2016.)

³⁸ Knjiga posjetitelja, Vrbnik, rukopis.

³⁹ Isto.

postavljen eksploziv koji je aktiviran pri povlačenju Talijana.⁴⁰ Nažalost, Vitezićev dom nikada nije popravljen ili obnovljen, a na istome je mjestu nakon toga izgrađen hotel *Vrbniče nad morem*.

Slika 9.: Vrbnik na staroj razglednici

Godine 1952. u novim se prostorijama⁴¹ i s novom upravom otvara knjižnica pod nazivom Narodna biblioteka Vitezić u Vrbniku.⁴² Dolazi i do promjena u upravljanju knjižnicom te Odbor sastavljen od župnika, načelnika, predstavnika obitelji Vitezić i čuvara knjižnice, odgovoran Biskupskom ordinarijatu, koji je u prvoj fazi rada Knjižnice odlučivao o svemu, gubi stvarno pravo odlučivanja.

Prema Vladilo⁴³, tada ili još ranije, sve su najdragocjenije knjige pohranjene u Župni ured (gdje se nalaze i danas), što je i logičan slijed stalnog uređenja knjižnice s dva odvojena fonda. U župnom su uredu tako pohranjeni

⁴⁰ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

⁴¹ U zgradi Zadružnog doma.

⁴² Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

⁴³ Isto.

glagoljski rukopisni misali iz 15. st. i brevijari iz 13. i 14. st. pisani na pergameni, hrvatskoglagoljska *Transit sv. Jeronima* (sačuvana u osam primjeraka) te zbirka starog novca i raznih nađenih i iskopanih prehistorijskih predmeta. Dio zbirke glagoljskih rukopisa (*Petrisov zbornik, Vrbnički statut i Greblor Kvarezimal*) prodan je 1961. godine Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Nova je Knjižnica raspodijeljena u tri povezane prostorije u kojima je smješten posudbeni dio s novijom literaturom i „biblioteka“⁴⁴ sa starim fondom koji se ne posuđuje. Knjige su složene po abecednom redu autora, bez obzira na struku, a za novi fond postoje i knjižni kartoni. Knjižnicu tada posjećuju brojni gosti jer je otvorena za razgledavanje u vrijeme dolaska izletničkih brodova, a pohode je i mnogi stručnjaci, poput primjerice Josipa Hamma koji je često dovodio svoje kolege i studente slavistike.

Godine 1952. započinje reinventarizacija fonda, što potvrđuju i pečati na knjigama s novim nazivom knjižnice – *Narodna biblioteka Vitezić – Vrbnik*. Dio je knjiga klasificiran prema UDK.⁴⁵ U *Riječkoj reviji* iz te godine tiskan je članak o vrbničkoj Knjižnici u kojem se spominje da se „sada taj fond inventarizira jer su se ranije knjige inventara navodno izgubile“. Spominju se dragocjenosti knjižnice i navodi se da je prije rata imala 14000 svezaka te da obnovu rada i popisivanje knjiga pomaže i Naučna biblioteka u Rijeci.⁴⁶ Desetljeće i pol kasnije u *Vjesniku bibliotekara Hrvatske*⁴⁷ spominje se stručna pomoć koju Naučna biblioteka iz Rijeke pruža Knjižnici Vitezić. Sve je počelo 1964. godine izradom stručnog i prostornog plana preuređenja, no zbog nepovoljne financijske situacije naredne se dvije godine nije ništa konkretnije

⁴⁴ Tako Vrbničani nazivaju taj dio fonda.

⁴⁵ Navedene su samo osnovne skupine.

⁴⁶ Ćutić, M., *Vitezićeva knjižnica u Vrbniku*, u: 'Riječka revija' 1/1952, br. 1, str. 60.

⁴⁷ Prica, K., *Iz djelatnosti matične službe Naučne biblioteke u Rijeci*, u: 'Vjesnik bibliotekara Hrvatske' 13 (1967) 3-4, str. 150-151.

poduzelo, izuzev izrade ostakljenih vitrina za izložbu i jedne drvene police za knjige.

Slika 10.: Pečat s novim nazivom knjižnice

Godine 1966. ponovno je pregledan knjižni fond, razdvojene su knjige od periodike te naučni od popularnoga dijela. Popularni dio namijenjen posudbi složen je prema UDK i obuhvaća uglavnom poslijeratna izdanja domaće i strane beletristike, popularne nauke, pedagogije, umjetnosti, privrede i dječje književnosti. Naučni dio fonda složen je prema postojećim mjesnim signaturama i smješten na desetak polica. Pregledana je i složena sva stara periodika, izrađen popis časopisa i novina i izdvojene su knjige za izložbu u vitrinama. Zabilježeno je i da knjižnica ima abecedni katalog na listićima s oskudnim podacima⁴⁸ te nepotpune inventarne knjige. Autorica dalje navodi da bi bilo potrebno popisati i urediti novonabavljene knjige te izraditi potpuniji katalog starog fonda biblioteke. Spominje da fond obuhvaća oko 9000 svezaka, a svojom raznovrsnošću „odraz je široke kulture i interesa njena osnivača Dinka Vitezića.“⁴⁹

⁴⁸ Ovaj abecedni katalog postoji i danas. Na listiću je, uz autora, naveden samo još naslov djela. Katalog je smješten u drvenom kataložnom ormariću.

⁴⁹ Prica, K., *Iz djelatnosti matične službe Naučne biblioteke u Rijeci*, u: 'Vjesnik bibliotekara Hrvatske' 13 (1967) 3-4, str. 150-151.

Šest godina kasnije Katica Novak⁵⁰ piše da se rad Naučne biblioteke u Rijeci na Vitezićevoj knjižnici nastavio, s većim ili manjim prekidima. Napravljena je temeljita revizija i sređivanje fonda te je ustanovljeno da biblioteka posjeduje ukupno 6284 svezaka knjiga i 356 naslova periodike. „Fond je veoma raznolik. Od glagoljskih misala i stručnih knjiga na svim jezicima iz struka braće Vitezić, do raznih popularnih izdanja kojima je Dinko Vitezić htio prosvijetliti i unaprijediti vrbnički puk. Među knjigama ima vrlo vrijednih iz 16., 17. i 18. st. Neke knjige iz prošlog stoljeća tiskane u Istri i Hrvatskom primorju ili Dalmaciji su dragocjen prilog našem tiskarstvu u borbi našeg naroda za domaću riječ i slobodu. Pojedini pak primjerci periodike su kod nas jedinstveni.“⁵¹ Novak ističe i vrijednu arhivsku građu, složenu u fascikle, koja se sastoji od korespondencije, raznih bilježaka i dopisa Dinka Vitezića s raznom dokumentarnom građom. Posebno se čuvaju razne diplome osnivača Knjižnice obitelji Vitezić, zapisnici čitaonice i knjižnice i fotokopije *Vrbničkog statuta*, *Petrisova zbornika* i Greblova *Kvarezimala*. „Na temelju sređenog stanja i revizije mogla bi se konačno ova vrijedna Biblioteka registrirati kod Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Rijeci te tako i na taj način zaštititi.“, ističe Novak⁵². To je i učinjeno i Biblioteka Vitezić je 14. studenog 1973. dobila Rješenje navedenog Zavoda kojom se potvrđuje kao kulturno dobro, odnosno kao baštinska knjižnica. Isti je postupak 2011. godine ponovila Ivana Vladilo te je potvrđena njezina registracija.

U svim zabilješkama o radu Knjižnice Vladilo vidi neobičnim činjenicu da se nekoliko puta započinjalo prijeko potrebno popisivanje knjiga, kao i drugi

⁵⁰ Novak, K. *Radovi na sređivanju i zaštiti fonda Biblioteke Vitezić u Vrbniku*, u: 'Vjesnik bibliotekara Hrvatske', Zagreb XIX/73, 1-4, str. 104.

⁵¹ Isto.

⁵² Isto.

bibliotečni poslovi, ali da nikada nisu temeljito i potpuno završeni.⁵³ Općenito je vidljiv određeni nemar prema dokumentaciji jer je dijelom zagubljena, dijelom nepostojeća, a jedini rezultat dvadesetogodišnjeg rada na fondu su izvrsno katalogizirane knjige, smatra Vladilo.

Slika 11.: Zgrada u kojoj se danas nalazi Knjižnica obitelji Vitezić

Sljedeću fazu djelovanja Knjižnice obilježava preseljenje iz Zadrugnog doma u zgradu Mjesne zajednice Vrbnik, odnosno nekadašnji Knežev dvor i školu, a danas Turističku zajednicu Općine Vrbnik. Prema zapisu Andrije Vitezića, čija je navodno bila i ideja o preseljenju, organiziranim dodavanjem paketa knjiga preko niza školske djece u razdoblju od 12. do 27. studenog 1981. realizirano je preseljenje svih knjiga koje su činile fond Knjižnice.⁵⁴ Na tom se istom mjestu, Placi Vrbničkog statuta, točno preko puta nekadašnjega Vitezićeva doma, i danas nalazi Knjižnica obitelji Vitezić, a o samom se preseljenju nameću brojna pitanja. Zašto je uopće došlo do preseljenja u puno manji prostor, dok istovremeno Zadrugni dom ostaje prazan i propada, koliko je

Sljedeću fazu djelovanja Knjižnice obilježava preseljenje iz Zadrugnog doma u zgradu Mjesne zajednice Vrbnik, odnosno nekadašnji Knežev dvor i školu, a danas Turističku zajednicu Općine Vrbnik. Prema zapisu Andrije Vitezića, čija je navodno bila i ideja o preseljenju, organiziranim dodavanjem paketa

⁵³ Vidi: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=H_P_ss (4.8.2016.)

⁵⁴ „Od 12. XI. do 27. XI. 1981. godine preseljena je biblioteka iz Zadrugnog doma u zgradu Mjesne zajednice Vrbnik dodavanjem paketića preko niza školske djece (svaki put njih četrdesetak) dana 16. XI. 81. od 12 – 14.15 sati (ostalih dana pakovanje ili slaganje u police).“ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. (4.8.2016.)

stručno izvedeno preseljenje, pakiranje i ponovno slaganje na police, pitanja su koja postavlja Vladilo.⁵⁵

Nakon treće faze i preseljenja u općinsku zgradu, Knjižnica zauzima prostor drugoga kata koji se sastoji od jedne velike prostorije s dvije pokrajnje izbe odijeljene zastorima. Namještaj, odnosno ostakljeni ormari, dvije police i nekoliko izložbenih vitrina, su također preneseni iz Zadružnog doma. Podaci o knjižničnom fondu nakon preseljenja nisu precizni. Nije poznato koliko je vremena utrošeno na „sređivanje“ fonda, koliko je stručnih osoba interveniralo u uređenju prostora. Prema Rješenju Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka⁵⁶, posljednja temeljita revizija napravljena je 1971. godine, odnosno prije preseljenja. Tada je ustanovljeno da je ukupan broj knjiga 6284 sveska, što prema inventarnoj knjizi iz 1956. godine, u kojoj je upisano 6 596 svezaka, znači da 312 svezaka nedostaje.⁵⁷ Također, navedeno je da je u 96 fascikala složena korespondencija i dokumentacija te napravljen novi popis periodike prema kojem u Knjižnici ima 49 naslova novina i 307 naslova časopisa.⁵⁸ Iz tih je podataka vidljivo da se nakon preseljenja u novi prostor ponovno radilo na rukopisnoj ostavštini Dinka Vitezića te sređivanju periodike. Korespondencijom Dinka Vitezića s Josipom Jurajem Strossmayerom bavio se

⁵⁵ Vidi: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

⁵⁶ Rješenje o proglašenju spomenikom kulture „Biblioteke Vitezić“ od 14. XI. 1973. – broj 663/2-73, Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka.

⁵⁷ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

⁵⁸ Rješenje o proglašenju spomenikom kulture „Biblioteke Vitezić“ od 14. XI. 1973. – broj 663/2-73, Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka.

Petar Strčić, dok je periodiku i popis građe obrađivao Miljenko Pandžić, arhivski savjetnik.⁵⁹

Od 1981. do unazad nekoliko godina Knjižnica je bila zatvorena za javnost, iako je postojalo nekoliko planova za njezino revitaliziranje i ponovno otvaranje, a razgled je bio moguć jedino uz prethodnu najavu. Brojni su otočani, ali i njihovi gosti time bili zakinuti za veliko kulturno blago i spomeničku baštinu koja im je ostavljena u naslijeđe. Nasreću, stanje se ipak nakon nekoliko desetljeća popravilo. Danas o Knjižnici brine voditeljica Turističke zajednice općine Vrbnik i zbirka se može razgledati u razdoblju od 1. lipnja do 15. rujna svakoga dana od 13 do 15, odnosno vikendom i praznikom od 11 do 13 sati, a ostali dio godine prema najavi. Iako ta dva sata u danu nisu dostatna te nisu u potpunosti pogođena (Knjižnica bi trebala biti otvorena za javnost i u poslijepodnevnim i večernjim satima), i to je dobar početak, pogotovo za školske i izletničke grupe koje u to vrijeme brodom dolaze iz Crikvenice, Selca i Novog Vinodolskog.

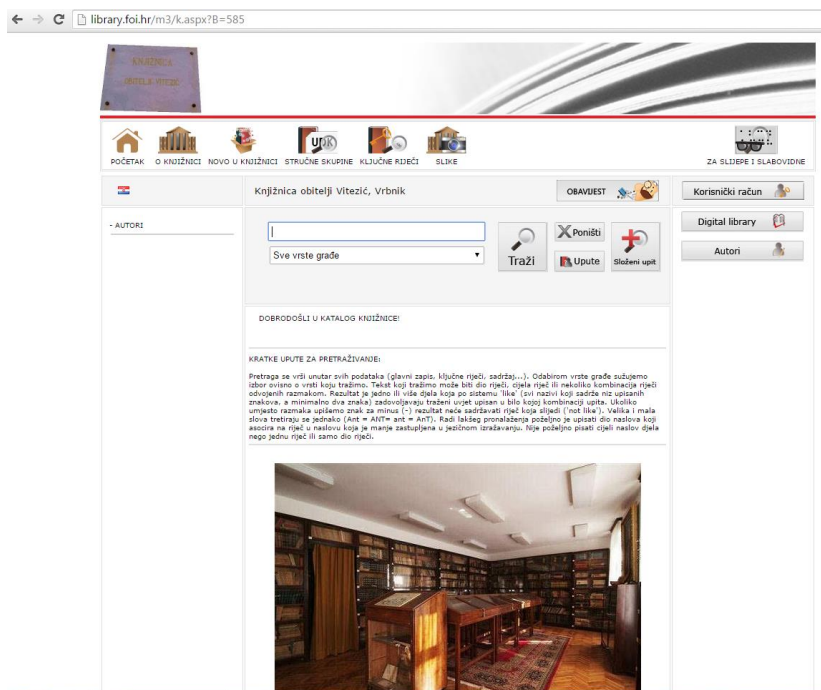
1.4. Knjižnica obitelji Vitezić u 21. stoljeću

Desetljećima je Knjižnica obitelji Vitezić spavala, odnosno mirovala i bila nedostupna široj javnosti. Unatoč tomu, planovi za njezinu revitalizaciju ipak su se kovali, ali ni jedan nije naišao na razumijevanje nadležnih institucija pa se tako nije ni realizirao. Razmišljalo se o otvaranju kulturno-informativnoga centra u zapuštenome hotelu, prvotnome mjestu Knjižnice obitelji Vitezić, u kojemu bi se, osim spomeničkoga fonda, nalazila i posudbena knjižnica, čitaonica i dječji vrtić. Zanimljivo, tim bi projektom zgrada u potpunosti

⁵⁹ Prema: Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku*. Dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)

obnovila svoju staru namjenu, no, nažalost, od projekta se odustalo. Razmišljalo se i da se Knjižnica da u koncesiju privatnoj osobi koja bi je otvarala za turističke posjete. No, time Knjižnicu ne bi vodila stručna osoba, a i sudbina baštinskoga fonda postala bi upitna.

Nakon godina zapuštanja, vlažnih prostorija i zapuštenoga fonda, od 2004. godine o Knjižnici brine direktorica Turističke zajednice Općine Vrbnik. Prostorije u kojima je smješten fond su sanirane od vlage i uređene u skladu s propisima, a djelatnici Konzervatorskoga zavoda pregledali su knjižni fond i opisali ga urednim i bez nametnika. Dio fonda, koji je prije bio nesređen i loše zbrinut, stavljen je na police, a dio koji je primjeren školskom uzrastu predan školskoj knjižnici PŠ Vrbnik. Također, vrata su joj ponovno otvorena za posjetitelje, što veseli mnoge izletnike, ali i Vrbničane. Redovito se u prostorijama Knjižnice i muzejskome dijelu održavaju razni kulturni i etnografski programi, promocije knjiga i pjesničke večeri koje organiziraju Vrbničko kulturno društvo *Frankopan*, Turistička zajednica i Općina Vrbnik. Osim toga, nakon godina zagovaranja, pregovaranja i zalaganja knjižničarke Ivane Vladilo, napravljeni su i konkretni pomaci u knjižničarskoj struci. Konačno je omogućeno mrežno pretraživanje, odnosno izrađen je elektronički *online* katalog monografskih publikacija Knjižnice obitelji Vitezić. Donacijama su pribavljeni računalo i knjižnična aplikacija METEL Win, a uvid u stanje knjižnog fonda učinile su Senka Tomljanović, ravnateljica matične ustanove – Sveučilišne knjižnice Rijeka i Ines Cerovac, specijalistica za spomeničke zbirke. Uz šestomjesečno sufinanciranje Zavoda za zapošljavanje, zaposlene su dvije osobe koje su, prije rada na unošenju fonda, prošle temeljnu knjižničarsku obuku. Rezultat je javno dostupan i mrežno pretraživ *online* katalog fonda Knjižnice, s točnim brojem monografskih publikacija u fondu i točnom količinom stare građe (zbirka rara) unutar fonda. Ovim je pothvatom nakon godina zapuštenosti, fond konačno približen potencijalnim istraživačima.

Slika 12.: Mrežna stranica i katalog Knjižnice obitelji Vitezić

2. ZBIRKE U KNJIŽNICI

Knjižnica je ustanova koja pruža usluge svim ljudima i podupire društvo u kojem svaka osoba, bez obzira na to iz koje sredine potiče, ima mogućnost učiti. Knjižnice podupiru kulturnu pismenost i njeguju kritičko mišljenje i istraživački duh te pružaju pristup svjetskom znanju.⁶⁰ One kroz povijest imaju funkciju čuvara i prenositelja ljudskoga znanja. Većina knjižnica svoju građu daje na korištenje, no postoje i knjižnice čiji knjižnični fond, zbog raznih razloga, nije namijenjen korištenju i služenju korisnicima. Knjižnica obitelji Vitezić spada upravo u tu kategoriju. Iako je njezin fond u prošlosti bio namijenjen korištenju, danas pripada spomeničkome fondu, baštinskoj knjižnici. Nastao je iz privatnih zbirki Ivana Josipa i Dinka Vitezića, a manji je dio knjižnične građe pristigao kao dar, uglavnom nepoznatih darovatelja. Sva građa koja se u Knjižnici

⁶⁰ Prema: IFLA-inoj Izjavi o knjižnicama i razvitku. Dostupno na: www.foi.unizg.hr/hr/novosti/ifla-ina-izjava-o-knjižnicama-i-razvitku (12.8.2016.)

trenutno nalazi ne pročišćava se, ona je spomenik prošloga vremena i kulturne baštine toga kraja.

2.1. Knjižnični fond danas

Na građi koju posjeduje Knjižnica obitelji Vitezić 2011. godine je radila stručna knjižničarka i dugogodišna zagovarateljica revitalizacije vrbničke Knjižnice Ivana Vladilo⁶¹. Rad na knjižničnom fondu je obuhvatio monografske publikacije iz baštinskog fonda i manji dio serijskih publikacija koje su signaturno smještene zajedno s monografskima. Napravljena je signalizacija, odnosno plan mjesnih signaturnih oznaka po policama i neznatno je preorganiziran mali dio građe radi lakšeg snalaženja. Uz potpuno poštivanje postojećih mjesnih signatura, izvršena je reinventarizacija, izvršena je revizija i izrađeni su kataložni zapisi obuhvaćene građe u UNIMARC formatu. Korištena je knjižnična aplikacija METEL Win te je otvorena mogućnost pretraživanja *online* kataloga. Dostupan katalog⁶² tako ima posebno značajnu ulogu ponovnog otvaranja knjižnice javnosti i ustupanja informacija o njezinom fondu, što je mnogim lingvistima, povjesničarima, ali i ostalim znanstvenicima i istraživačima od velike koristi. Pretraživanje je moguće po Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji, odnosno prema stručnim skupinama, prema ključnim riječima, autoru i naslovu, zatim prema vrsti građe, temi, jeziku i godini izdanja.

Napravljen je i popis monografske spomeničke, odnosno baštinske građe. Utvrđeno je da Knjižnica broji 6271 svezak koji je inventariziran i katalogiziran te 4208 naslova, u koje je uključeno 129 svezaka serijskih publikacija (31 naslov). Kataložno su formirane zbirke: R – Rara, u koju su uključene knjige tiskane do 1830. godine, a zbirka broji 875 svezaka i 361 naslov; HR – Hrvatska

⁶¹ Vidi: www.knjiznicari.hr/.../4/4d/Knjižnica_obitelji_Vitezić_od_Zaklade_do_OPAC-a.pptx (12.8.2016.)

⁶² <http://library.foi.hr/m3/k.aspx?B=585> (30.8.2016.)

rara, koja uključuje knjige tiskane u Hrvatskoj do 1850. godine i koja broji 24 sveska i 16 naslova; Z – Zavičajna građa, u koju je uvršteno 90 svezaka, odnosno 56 naslova; i M – rukopisna građa koja broji 10 svezaka.

Analizirajući podatke prema kriterijima Univerzalne decimalne klasifikacije, najviše je naslova s područja religije i teologije (skupina 2), čak 1546, a slijede naslovi iz skupine 8 (jezici, književnost) kojih je 1500, zatim skupina 9 (arheologija, geografija, biologija, povijest) koja broji 831 naslov te potom skupina 34 (pravo, zakonodavstvo) u koju je uvršteno 754 naslova. U skupinu 32 (politika) uvršteno je 180 naslova, u skupinu 5 (prirodne znanosti) pribrojena su 162 naslova, u šumarstvo i poljoprivredu (skupina 63) 127 naslova, iz područja gospodarstva i ekonomskih znanosti (skupina 33) pronađeno 110 naslova, a iz područja umjetnosti i filozofije 102, odnosno 101 naslov. Od ostalih skupina, izdvajaju se još odgoj, obrazovanje i nastava (98 naslova), medicina (75 naslova), pčelarstvo (68 naslova), enciklopedije, leksikoni i priručnici (75 naslova). Pronađeno je i 15 rječnika, 21 knjiga s područja psihologije, 22 knjige s područja demografije i sociologije te ratnog umijeća i vojne nauke, 20 s područja javne uprave, 29 s područja etnologije i etnografije, 19 s područja higijene i 33 naslova s područja inženjerstva i tehnike.⁶³ Vladilo je napravila i rekapitulaciju po godini izdanja: iz 16. stoljeća (1539. – 1586.) Knjižnica obitelji Vitezić posjeduje 12 svezaka, iz 17. stoljeća (1614. – 1698.) 34 sveska, iz 18. stoljeća (1701. – 1799.) 194 sveska te iz 19. stoljeća (1800. – 1850.) 198 svezaka.

Od knjižnične dokumentacije, Vladilo je zatekla kartični abecedni katalog knjiga i kartični abecedni katalog periodike; inventar Knjižnice koji je 1971. predao župnik Kirinčić, a započinje tekućim brojem 2751 i završava brojem 3659, bez datuma unosa; primopredajni inventar; inventar časopisa i revija br. 2, koji započinje datumom 17.9.1952. i završava inventarnim brojem 613; popis

⁶³ www.knjiznicari.hr/.../4/4d/Knjižnica_obitelji_Vitezić_od_Zaklade_do_OPAC-a.pptx (12.8.2016.)

novina i časopisa; popis rukopisne ostavštine Dinka Vitezića koji je izradio Miljenko Pandžić 1986.; zapisnike knjižničara od 14.5.1925. do 1.7.1952.; blagajnički dnevnik (od 1921. do 1949.) i knjigu posjetitelja.

S obzirom na to da većina knjiga pripada ostavštini braće Vitezić, političaru i pravniku Dinku te biskupu Ivanu Josipu, ne čudi količina knjiga iz područja društvenih znanosti te religije. Od religijskih knjiga, većinu čine knjige iz teorije religije i teologije te knjige koje govore o povijesti crkve i bratovštinama. Zavidan je i broj knjiga iz podskupine 34 – pravo, pravna znanost i zakonodavstvo te iz podskupine 32 – politika, čiji je vlasnik bio doktor prava Dinko Vitezić. Hrvatska je za vrijeme njegova života (1822. - 1904.) bila u sklopu Austro-Ugarske Monarhije, a Vrbnik je, kao politički aktivan grad, tada nazivan „središtem hrvatstva“. Političku aktivnost mještana i osjećaj nacionalne pripadnosti potvrđuju i naslovi što su se čitali i nabavljali u Knjižnici obitelji Vitezić.

Slika 13.: Literatura o temama važnim za mještane

Imajući u vidu prvenstveno zajednicu, odnosno korisnike i njihove potrebe, ova mala otočna knjižnica posjedovala je i podosta literature o pčelarstvu, šumarstvu i poljoprivredi, enologiji, tj. vinogradarstvu i medicini, odnosno temama koje zanimaju otočane. Da su se Vrbničani u prošlosti bavili

pčelarstvom i proizvodnjom meda, spominje se i u Vrbničkom statutu⁶⁴ iz 1388. godine, u kojem je predviđena posebna kazna za krađu „ula“ (košnice), ali i u drugim pisanim izvorima, osobito u notarskim knjigama. Košnice su se, baš kao

⁶⁴ Vrbnički statut je donesen 15. siječnja 1388., u vrijeme Ivana (Anža) i Stjepana (Štefana) Frankopana. Pisan je hrvatskim jezikom na glagoljici i po postanku je, nakon Vinodolskog zakonika, drugi takav hrvatski statut.

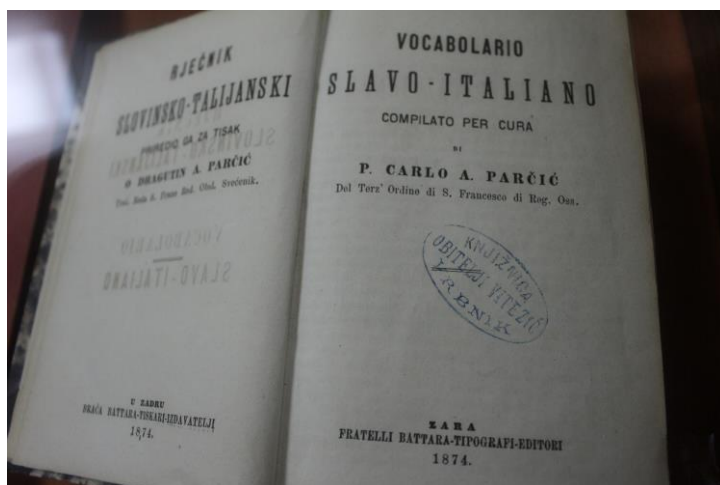
i knjige, ostavljale baštinicima u oporukama. O zanimanju za pčelarstvo i izradu meda te voska za svijeće i ostalih ljekovitih proizvoda svjedoče priručnici i knjige o pčelarstvu koje su i danas dio fonda Knjižnice obitelji Vitezić, a pčelarstvom su se Vrbničani bavili do druge polovice 19. stoljeća, kada opada broj pčela na tom području.

Stanovnici Vrbnika, ali i cijeloga otoka Krka, bili su uglavnom seljaci, odnosno poljoprivrednici, koji se u Vrbničkom statutu nazivaju „kmeti“. Živjeli su ponajviše od stočarstva i obrađivanja zemlje i u tome daleko nadmašili ostale otočane, dok su, unatoč položaju uz more, pomorstvo i ribarstvo bili zanemareni. U prvom sačuvanom izvještaju krčkog providura Augustina Valerija iz 1527. godine piše da je u blizini Vrbnika lijepo i plodno polje, dok drugi providur, Dominik Bembo, u svojem izvješću od 26. svibnja 1587. piše o bogatstvu Vrbnika koji ima lijepe prihode od vina, raznih živežnih namirnica, meda, životinja i drugih stvari potrebnih za ljudski život.⁶⁵ Poljoprivreda, a osobito vinogradarstvo te stočarstvo ostaju i danas glavno zanimanje Vrbničana.

Slika 14.: Vinogradi vrbničke žlahtine

⁶⁵ Bolonić, M., Žic Rokov, I., *Otok Krk kroz vjekove*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., str. 463.

Slika 15.: Dragutin A. Parčić, *Vocabolario Slavo-Italiano*, Zadar, 1874.

vodili su računa o važnosti obrazovanja i svakodnevnim potrebama Vrbničana pa su nabavljali knjige ne samo za znanstvene i akademske korisnike, stručne radove i knjige za učenje, već i beletristiku te knjige za razbibrigu, o čemu svjedoče čak 1546 naslova beletristike koje posjeduje Knjižnica obitelji Vitezić. Mnogi su naslovi iz područja hrvatske beletristike uvršteni u zbirku rara jer su tiskani do 1850. godine. Među njima valja spomenuti Gundulićeva *Osmana* i *Dubravku*, tiskane 1826. i 1837. u Dubrovniku.

Osim što se ovaj mali, ali kulturnom baštinom velik grad nazivao i gradom svećenika, jer je osim brojnih svećenika dao i nekoliko biskupa te trenutnoga kardinala, Vrbnik je veliku pažnju pridavao i obrazovanju pa otuda i naslovi iz skupine 37 koji se nalaze u Knjižnici. Petriš ističe da su Vrbničani pridonosili velike žrtve za školovanje svoje djece pa je Vrbnik „imil u svaku doba ljudi mnogo mudrih“ i „dobrih meštrov od skul“.⁶⁶ Gršković navodi da su „stanovnici Vrbnika znali za školovanje svojih sinova žrtvovati čak i svoje

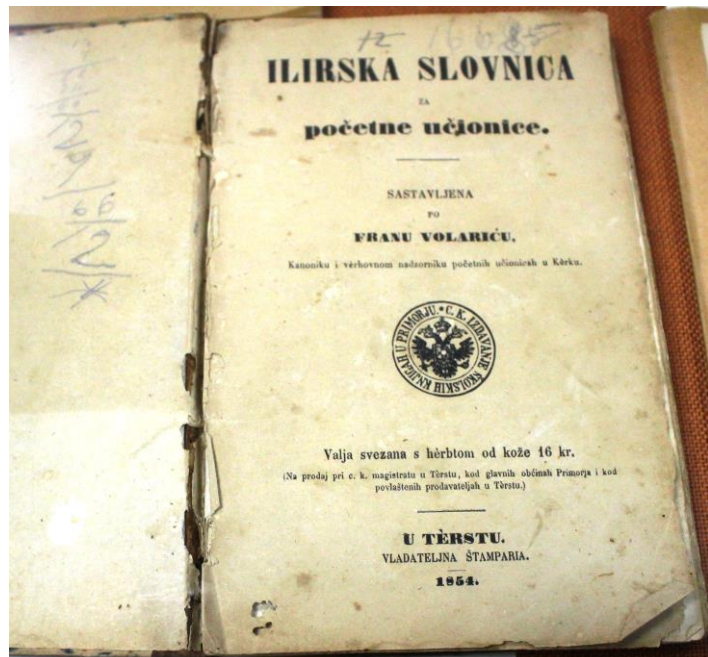
⁶⁶ Josip Antun Petriš (1787. – 1868.) napisao je *Nike uspomene starinske koje dava znat Osip Petris od let 70 svomu sinu*, vidi: Gršković, I., „Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave“, Krčki kalendar, Zagreb, 1941., str. 68.

Značajan dio zbirke čine i knjige na stranim jezicima: latinskom, francuskom, njemačkom, srpskom i ruskom, što svjedoči o otvorenosti Vrbnika drugim sredinama, kulturama i svjetskim utjecajima. Osnivači i prikupljači literature, Dinko i Ivan Josip Vitezić, kao i voditelji Knjižnice nakon njih,

imanje te prodati zemljišta⁶⁷, a zna se da se zemlja prodavala samo u najgorim slučajevima.

Sve to nije bilo uzalud jer je Vrbnik dao mnogo intelektualaca i „znamenitih muževa“, kao i nekoliko velikana kojima bi se mogla podičiti i veća mjesta od Vrbnika. Potvrda davanju velikog značaja obrazovanju su i brojne *meštrice*, odnosno učiteljice, kojih je bilo stotinjak, a koje su, kao prve obrazovane žene u Vrbniku, poučavajući druge ostavile traga na generacijama Vrbničana, ali i ostalih stanovnika otoka i okolice. Tako je Vrbnik kroz povijest, osim značajnih muškaraca, iznijedrio i velik broj obrazovanih žena. Poznato je da vrbnički običaji nisu

dopuštali ženama da rade u polju i obrađuju zemlju te se bave teškim fizičkim poslovima, već da skrbe o kućanstvu, obitelji i djeci. Bavile su se ručnim radom i mnogo su čitale. Zbog svega toga ostali su ih otočani podrugljivo nazivali „gospama“. Ipak, mogućnost

Slika 16.: Frane Volarić, *Ilirska slovnica za početne učionice*, Trst, 1854.

za formalno obrazovanje dobile su tek 1848. godine, kada je otvorena prva škola za

djevojčice na otoku Krku⁶⁸. Trideset godina kasnije otvoren je Pripravni učiteljski tečaj koji im je omogućio i da postanu učiteljice.

⁶⁷ Gršković, I., „Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave“, Krčki kalendar, Zagreb, 1941., str. 98.

⁶⁸ Prva početna učionica. (Prema: Gršković, I., 'Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave', *Krčki kalendar*, Zagreb, 1941., str. 85.)

Knjižnica posjeduje i velik broj udžbeničke literature, kako na hrvatskom tako i na stranim jezicima. Najbrojnije su knjige iz skupine 9 one iz područja arheologije i geografije (241 knjiga), udžbenici iz geografije (43 udžbenika), biografije (54 knjige). Osim toga, Knjižnica posjeduje i vrijednu kartografsku građu, među kojom je 9 geografskih karata, planova i atlasa, a najpoznatiji je *Köhlerov Atlas* o kojem će biti riječi u nastavku rada. Povijesnih je knjiga ukupno 109, a knjiga iz hrvatske povijesti 39. Među njima su i knjige koje govore o povijesti Istre, Kastva, Gorskog kotara i Zagreba te Raba, Zadra, Trogira, Dalmacije, Dubrovnika... od kojih su neke pisane na stranim jezicima, što navodi na zaključak da su ih Vrbničani najvjerojatnije koristili u svakodnevnom životu i iz njih učili.

2.2. Zbirke Knjižnice

Knjižnica obitelji Vitezić posjeduje dvije osnovne zbirke: zbirku knjiga i zbirku periodike, u koju se ubrajaju časopisi i novine.

Već je spomenuto da su popisivanje knjiga i ostali knjižničarski poslovi po nekoliko puta započinjani, ali nikada nisu temeljito dovršeni, izuzev katalogizacije. Prema posljednjim statističkim analizama koje je 2012. godine napravila Ivana Vladilo, Knjižnica posjeduje ukupno 16 naslova (24 svezaka) tiskane tekstualne građe hrvatske rare. Rukopisna tekstualna građa broji 10 naslova (10 svezaka). Zbirka strane rare ima 360 naslova (852 sveska) tiskane tekstualne građe te jedan naslov serijske publikacije u 23 sveska. Izdvaja se i zavičajna zbirka s 53 naslova tekstualne tiskane građe, dva posebna otiska i jednim naslovom serijske publikacije.

Prema zadnjem izvješću, odnosno inventarnoj knjizi, Knjižnica broji 3877 naslova u 6273 svezaka, a ukupna vrijednost svih vrsta građe u Knjižnici procjenjuje se na 1.278.513 kn.

2.2.1. Zbirka glagoljskih knjiga iz Župnoga ureda

Vrlo vrijedan dio fonda Knjižnice obitelji Vitezić čine misali i brevijari, koji se danas čuvaju u Župnome uredu u Vrbniku, a koji su do sada istraženi od više autora i iz više pozicija – iz povijesnog, kulturološkog, lingvističkog, književnopovijesnog, paleografskog i grafičkog aspekta. Vrijedni rariteti tako i danas pričaju povijesnu priču o počecima naše kulture – o glagoljici i crkvenoslavenskom jeziku te se ubrajaju u neprocjenjivo nacionalno blago koje i danas čuva grad popova glagoljaša i intelektualaca, Vrbnik.

Kako kaže Vjekoslav Štefanić, Krk je stoljećima bio eldorado hrvatske glagoljske knjige.⁶⁹ Glagoljaštvo se na njemu ukorijenilo te stoljećima žilavo odolijevalo vremenu. Iz njega su proizašli brojni glagoljski rukopisi koji se danas, kao rariteti, čuvaju u mnogim svjetskim bibliotekama. Od ukupno oko 700 hrvatskih glagoljskih rukopisa na pergameni i papiru, zna se da je 469 rukopisa s otoka Krka. Danas se na Krku nalazi 255 tih rukopisa.⁷⁰ Prema mnogima, Vrbnik je najsnažnije glagoljaško središte otoka Krka, a samim time i glagoljaštva uopće. Postoje teorije i da su oblici uglatih glagoljskih slova izvedeni iz vrbničkoga kola, koje se nalazi ispred župne crkve.⁷¹ Vrbničko je kolo zapravo krug od morskih oblutaka sa osam isječaka, geometrijski model iz

⁶⁹ Štefanić, V., *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, JAZU, Zagreb, 1960., str. 5.

⁷⁰ Prema: Đekić, V., *Pismo kao baština*. Dostupno na: <http://www.kvarner.hr/kultura/glagoljica.html> (18.8.2016.)

⁷¹ Prva je značenje vrbničkog kola prepoznala Marica Čunčić.

kojeg se mogu izvesti sva slova uglate glagoljice. Položaj slova u kolu točno je određen, a isti se položaj slova nalazi i na Krčkom natpisu. Vrbničko kolo tako je najstariji dokaz o prvotnom položaju glagoljskih slova u crtovlju.

Od spomenutih 469 glagoljskih rukopisa s otoka, zabilježenih na pergameni i papiru, njih 105 je podrijetlom iz Vrbnika, što znači da se čak jedna četvrtina svih rukopisa čuva u Vrbniku ili je na neki način povezana s Vrbnikom. Tomu bi valjalo pridodati i one koji su s vremenom nestali. Među najznačajnijim vrbničkim rukopisima su prvi, drugi, treći i četvrti vrbnički brevijar⁷² (nastali u 13. i 14. stoljeću) te dva vrbnička misala (iz 1456. i 1462. godine) i Vrbnički statut (16. stoljeće). Prema statističkim podacima koje je iznio Štefanić, na Krku je 1527. godine na 10 461 stanovnika dolazilo čak 300 popova glagoljaša, što znači da je na gotovo svakih 35 stanovnika otpadao po jedan svećenik.⁷³ Za uspješno djelovanje glagoljaškoga klera bila je značajna institucija seoskih kaptola („kapitula“), u kojima su bili okupljeni duhovnici svih otočnih kaštela – Dobrinja, Baške, Dubašnice, Vrbnika i Omišlja, predvođeni „plovanima“.⁷⁴ Hrvatski kaptoli, odnosno biskupije, imali su od najranijih vremena i svoje kaptolske knjižnice, a u urbanim sredinama, dosta rano, još možda u srednjem vijeku, nastaju i župne knjižnice.⁷⁵ One su vjerojatno, uz bogoslužne knjige, sadržavale i svjetovna djela, moguće antičkih pisaca.

Poznato je da je Seoski kaptol, nosioc liturgijskog života, u Vrbniku postojao mnogo prije izuma tiska⁷⁶. Vrbnički su svećenici sami prepisivali knjige

⁷² Brevijar je službena crkvena knjiga u kojoj se nalaze molitveni tekstovi i čitanja za sve dane u godini i za sve sate u danu, a morao ga je imati svaki svećenik; časoslov. Izvor: Hrvatski jezični portal, <http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (22.8.2016.)

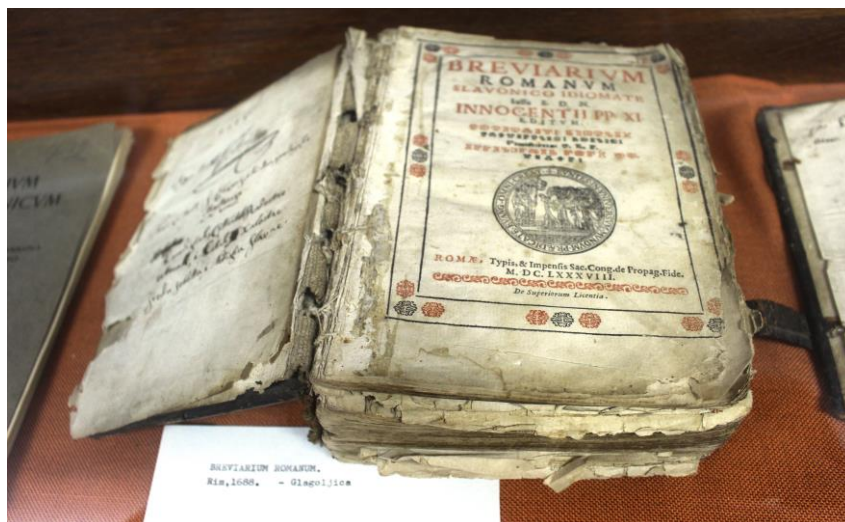
⁷³ Prema: Hercigonja, E., *Tisućljeće hrvatskoga glagoljaštva*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2009., str. 140.

⁷⁴ Isto., str. 141.

⁷⁵ Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 20.

⁷⁶ Prva tiskana knjiga, *Biblija*, objavljena je 1455. godine.

potrebne za studij i svećeničku službu⁷⁷, a s obzirom na to da su rukopisne knjige bile vrlo skupe, često su se nalazile u oporukama i tako čuvale s generacije na generaciju, višestoljetnim marom. „Dužnost je svećenika knjige pisati i uvezivati sebi i drugima za plaću“⁷⁸, ističe Hercigonja, a o oporučnom ostavljanju knjiga piše i Bolonić.⁷⁹

Slika 17.: *Breviarium Romanum*, Rim, 1688.

Odoljevši zubu vremena, najstariji misali i brevijari danas se nalaze u Župnome uredu u Vrniku i, iako su mu nekada pripadali, danas više nisu dio fonda Knjižnice obitelji Vitezić, no i dalje svjedoče o bogatoj glagoljskoj baštini koja se njegovala kako u toj instituciji tako i na cijelome otoku. Također, veliko značenje imaju i za hrvatsku kulturnu prošlost i slavensku filologiju jer su u njima sačuvani dragocjeni prijevodi starozavjetnih knjiga, Apokalipse, različitih homilija i drugih lekcija. A da se spomenuti misali i brevijari, ali i ostale glagoljičke knjige pisane u Vrniku, zaista nalaze na europskoj i svjetskoj

⁷⁷ Uglavnom su prepisivali misale i časoslove.

⁷⁸ Hercigonja, E., *Glagoljaštvo i glagolizam // Hrvatska i Europa, Kultura, znanost i umjetnost*, sv. 1 (Srednji vijek): Rano doba hrvatske kulture, HAZU, Zagreb, 1997., str. 376.

⁷⁹ Vidi: Bolonić, M., *Vrnik nad morem od početka do propasti Austro-Ugarske*, Krčki zbornik povijesnog društva otoka Krka, svezak 9, 1981., str. 175.

razini, vidljivo je i iz Horvatova razmišljanja, koji navodi: „Te hrvatske glagoljske knjige stoje na visini pisarske umjetnosti svojega vremena, ističući se svojim umjetnički izrađenim inicijalima i minijaturama.“⁸⁰

O rukopisnim knjigama koje imaju veliku vrijednost, Petriš piše: „Ima Verbnik u crikvi svojoj plovanskoj dva misala pisana rukom glagoličkim slovi, sa lipimi slikami i prelipimi bojami; a bijaše još takovih knjigah, ali su pomankale za moje pameti bar tri...“⁸¹ Bolonić i Žic Rokov navode da je prema apostolskoj vizitaciji iz 1603. godine vrbnička crkva imala 12 glagoljskih misala i isto toliko brevijara, a danas se u Vrbniku čuvaju dva glagoljska misala i četiri glagoljska časoslova.⁸² Glagoljica se, dakle, duboko ukorijenila u hrvatski nacionalni identitet, a najviše se i najdulje, sa staroslavenskim jezikom hrvatske redakcije, održala u bogoslužju, posebno na području Istre, Kvarnera i otoka. Neko je vrijeme, osim u bogoslužju, upotrebljavana i u javnom životu.⁸³

U Župnome uredu u Vrbniku čuvaju se najstariji fragmenti hrvatskoglagoljskog brevijara. Jezičnom i paleografskom analizom utvrđeno je da datiraju u sredinu ili prvu polovicu 13. stoljeća, a opisao ih je Vjekoslav Štefanić.⁸⁴ Fragmenti su u prošlosti služili kao omot za dokumente župne crkve u Vrbniku, a podrobnijom analizom Štefanić (1960) je utvrdio da su fragmenti A i D pripadali jednom kodeksu – brevijaru-lekcionaru, dok su B i C pripadali drugom kodeksu – brevijaru-antifonararu. Radi se o jednoj jezičnoj redakciji, crkvenoslavenskom hrvatske redakcije ali u starijem stadiju, i vjerojatno jednom

⁸⁰ Vidi: Bolonić, M., *Vrbnik nad morem od početka do propasti Austro-Ugarske*, Krčki zbornik povijesnog društva otoka Krka, svezak 9, 1981., str. 175.

⁸¹ Bolonić, M., Žic Rokov, I., *Otok Krk kroz vjekove*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., str. 477.

⁸² Isto.

⁸³ Prema: Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 29.

⁸⁴ Vidi: Štefanić, V., *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, JAZU, Zagreb, 1960., str. 322.

rukopisu. Inicijali nisu ukrašeni ornamentalnim motivima, već tek geometrijski stilizirani.

Prvi vrbnički brevijar, koji datira s prijelaza 13. na 14. stoljeće, najstariji je cjeloviti sačuvani hrvatski glagoljski kodeks, vjerojatno pisan baš u Vrbniku, o čemu, osim pisanih potvrda već iz 16. stoljeća, svjedoče i neka dijalektalna obilježja, poput lokalne zamjenice *če* umjesto *čšto*, kontrahirani oblici *ki*, *ke* te složenice s prijedlogom *vi* (*vitr'gnevč*). Jezik kodeksa je crkvenoslavenski hrvatske redakcije, a tekst je pisan u dva stupca s poprečno 33 reda te broji 259 pergamentnih listova. Prema Štefaniću (1960), pismo nije jedinstveno, već se razaznaju najmanje dva rukopisa. Što se ornamentacije tiče, brevijar je dosta skroman: početna su slova jednostavna ili uvećana, a rijetko urešena jednostavnim ornamentalnim motivom. Brevijar je vrlo značajan za struku, jer je to najstariji od sačuvanih glagoljskih kodeksa hrvatske redakcije, a vrijedan je i za istraživanje te rekonstrukciju starocrkvenoslavenskog prijevoda Biblije.

Slika 18.: Stranica Prvog vrbničkog misala

Osim Prvog vrbničkog brevijara, u Župnom se uredu čuva i Prvi vrbnički misal iz 1456. godine. Slovi za jednoga od najljepših hrvatskih glagoljskih kodeksa s dobro očuvanim koricama iz 16. stoljeća, drvenim s kosinom s unutrašnje strane, obložene smeđom kožom s vanjske strane. Pisan na pergameni, sadrži 512 stranica, odnosno 256 listova i ističe se brojnim minijaturama i inicijalima koji, prema Štefaniću (1960) upućuju na pisara Tomasa (senjski

pisar), odnosno arhidakona Tomu, vikara senjskoga biskupa, koji je narudžbu izvršio po nalogu vrbničke župne crkve. Posebno se vrednuju dvije šesterobojne slike: jedna prikazuje mrtvog Krista u krilu Djevice Marije, a druga raspetoga Krista ispod čijeg križa stoje njegova majka i učenik Ivan. Misal obiluje ornamentalnim inicijalima uglavnom crvene boje, kojoj su najčešće dodane zelena ili plava. Jezik kojim je pisan je crkvenoslavenski mlađe hrvatske redakcije, a posebno se ističu ikavsko-ekavski refleksi. Kodeks je danas u posjedu župne crkve i nalazi se u župnome uredu, a prije Drugoga svjetskog rata bio je pohranjen u Knjižnici obitelji Vitezić, o čemu svjedoči i njegova signatura – br. 1093.

Slika 19.: Prva stranica Drugoga vrbničkog misala

Drugi vrbnički misal iz 1462. nešto je veći od prethodnog i broji 295 pergamentnih listova. Uvezan je u jednake korice kao i Prvi vrbnički misal i nema podataka o pisaru i iluminatoru. Njegova su posebnost i reprezentativnost ornamentalni inicijali i minijature urešene zlatnom bojom. Veći broj latinskih inicijala, napravljenih po latinskim predlošcima, s renesansnim crtama, navodi na zaključak da je kodeks iluminiran u Italiji i da iluminator nije znao ni glagoljicu ni hrvatski jezik.

Jezik misala je crkvenoslavenski hrvatske redakcije, s mlađim vokalizmom, karakteristikom 15. stoljeća. Prema Štefaniću (1960), misal se od početka može

lokalizirati u Vrbnik, što, između ostaloga, dokazuje i kult sv. Ivana Krstitelja, patrona Vrbnika.⁸⁵

Osam primjeraka *Transita sv. Jerolima* prebačeno je iz Knjižnice obitelji Vitezić u Župni ured u Vrbniku. Knjiga je pisana glagoljicom i tiskana u Senju 1508. *Transit sv. Jerolima* u kršćanskom je zapadu bila vrlo popularna knjiga te poznata u brojnim rukopisima. Iz 15. stoljeća poznato je čak 19 izdanja talijanskoga prijevoda.⁸⁶ Posebno se ističe srednjovjekovna legenda o sv. Jeronimu i lavu, koja je sadržajem nadahnula mnoge umjetnike. Tekst je tiskan na čakavštini, koju priređivači senjskih glagoljskih knjiga nazivaju hrvatskim jezikom.⁸⁷ *Transit svetoga Jerolima* je poput zbornika tekstova o sv. Jeronimu koji sadrži svečev životopis i tri poslanice kojima je glavna tema „prijelaz“, lat. *transitus* Jeronima u nebo, kako se u kršćanskoj terminologiji naziva svetačka smrt. Na kraju je dodatak od niza čudesa, koja su se dogodila u Troji te jedan originalan dodatak: pjesma (legenda) o sv. Jeronimu, ispjevana u dvanaesteru s dvostrukim srokom, *An'jelske kriposti vse nebeskoga hora*.

2.2.2. Zbirka starih i rijetkih knjiga

Značenje Knjižnice obitelji Vitezić ogleda se i u zbirci starih i rijetkih knjiga koje posjeduje, a koje datiraju od 16. pa sve do sredine 19. stoljeća. Iz 16. stoljeća (1539. – 1586.) Knjižnica posjeduje 12 svezaka, iz 17. stoljeća (1614. – 1698.) 34 sveska, iz 18. stoljeća (1701. – 1799.) 194 sveska te iz prve polovice 19. stoljeća (1800. – 1850.) 198 svezaka.

⁸⁵ Štefanić, V., *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, JAZU, Zagreb, 1960., str. 353.

⁸⁶ Prema: Nazor, A., 'Senjski Transit svetoga Jerolima i Hrvatski rječnik do Marulića i njegovih suvremenika', *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 25 (1999), str. 250.

⁸⁷ Isto, str. 251.

U nastavku rada metodom studije slučaja opisat će se nekoliko primjera iz zbirke svjetske i hrvatske rare, posebnih zbog godine izdanja, tiska, pisma i sličnih obilježja. Studija slučaja je kvalitativna metoda kojim se proučava određeni slučaj iz nekog područja, a težište je na nekom specijalno zanimljivom i karakterističnom obilježju slučaja.⁸⁸ Osim toga, koristit će se i metoda analize sadržaja.

Jedan od najpoznatijih naslova koje čuva vrbnička Knjižnica obitelji Vitezić zasigurno je *Atlas scholasticus et itinerarius*, znan kao *Köhlerov*⁸⁹ *Atlas*. Iako postoji više izdanja⁹⁰, onaj vrbnički tiskan je u Nürnbergu 1718. godine i iz te je godine sačuvan još jedan primjerak koji se nalazi u knjižnici British Library St. Pancras.⁹¹ Veličine je 38 x 26 cm i debljine 8 cm te broji 279 stranica, a pisan je na latinskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Kako se da zaključiti iz naslova, atlas je namijenjen školskoj uporabi, no ima i obilježja itinerara, odnosno putnoga vodiča s geografskim kartama. Od ostalih se atlasa toga vremena ističe po tome što ne sadrži samo karte, već i crteže koji opisuju život ljudi 18. stoljeća. Uz geografski prikaz i politički položaj ondašnjih zemalja, zanimljivi su i prizori iz svakodnevnoga političkog, vojnog i društvenog života, među kojima se nalaze i crteži zviježđa, brodova, naoružanja, odlikovanja, vladarskih pečata i povelja i slično. Može se zaključiti da je ovaj atlas, osim znanja iz geografije, čitateljima pružao brojne informacije o životu u 18. stoljeću. Atlas je

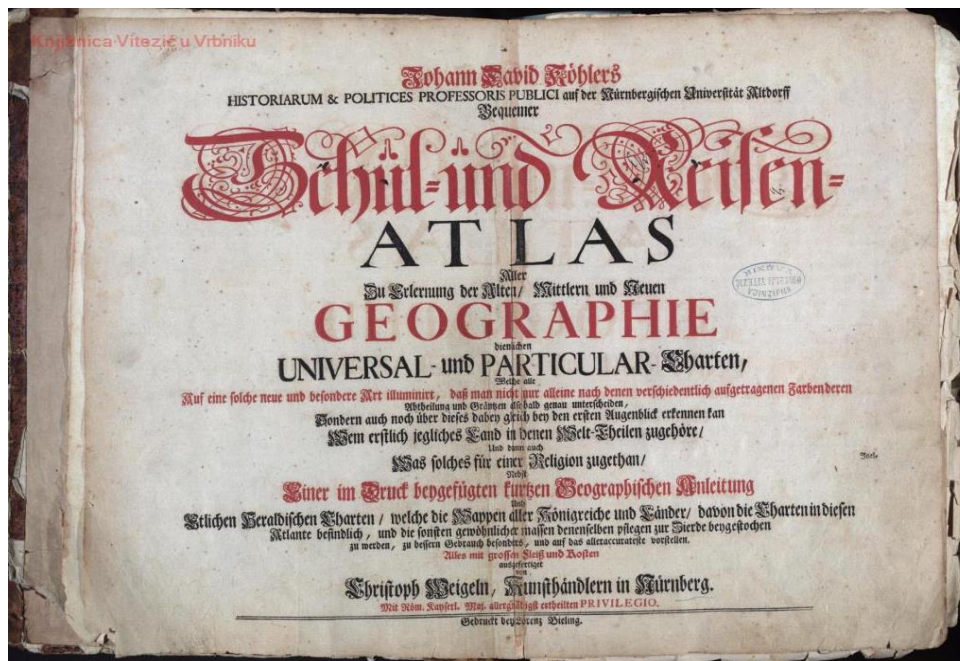
⁸⁸ Prema: Struna – Hrvatsko strukovno nazivlje. Dostupno na: <http://struna.ihjj.hr/naziv/studija-slucaja/20986/> (30.8.2016.)

⁸⁹ Johann David Köhler (1684. – 1755.) njemački je povjesničar koji se, između ostaloga, bavio pomoćnim povijesnim znanostima i dao svoj doprinos u razvoju numizmatike, genealogije, kronologije i heraldike. Radio je i kao sveučilišni knjižničar.

⁹⁰ Poznat je još jedan primjerak iz 1734. koji se čuva u Cambridgeu u Engleskoj.

⁹¹ Do tog je podataka došla Ivana Vladilo i objavila ga u *Novom listu i Vrbničkim vidicima*. Vidi: Vladilo, I., 'U Knjižnici obitelji Vitezić: vrbnička kulturna baština na mreži', *Vrbnički vidici*, XX/2011, br.37, Vrbnik: VKD „Frankopan”, str.10.

digitaliziran te se danas može u cijelosti pogledati u digitalnoj inačici na mrežnoj stranici Knjižnice obitelji Vitezić.⁹²

Slika 20.: Prva stranica Atlasa

Slika 21.: Stranica Atlasa koja prikazuje položaj Mediterana

92 Köhlerov Atlas. Dostupno na: <http://library.foi.hr/knjige/knjiga.aspx?c=1110&broj=1> (26.8.2016.)

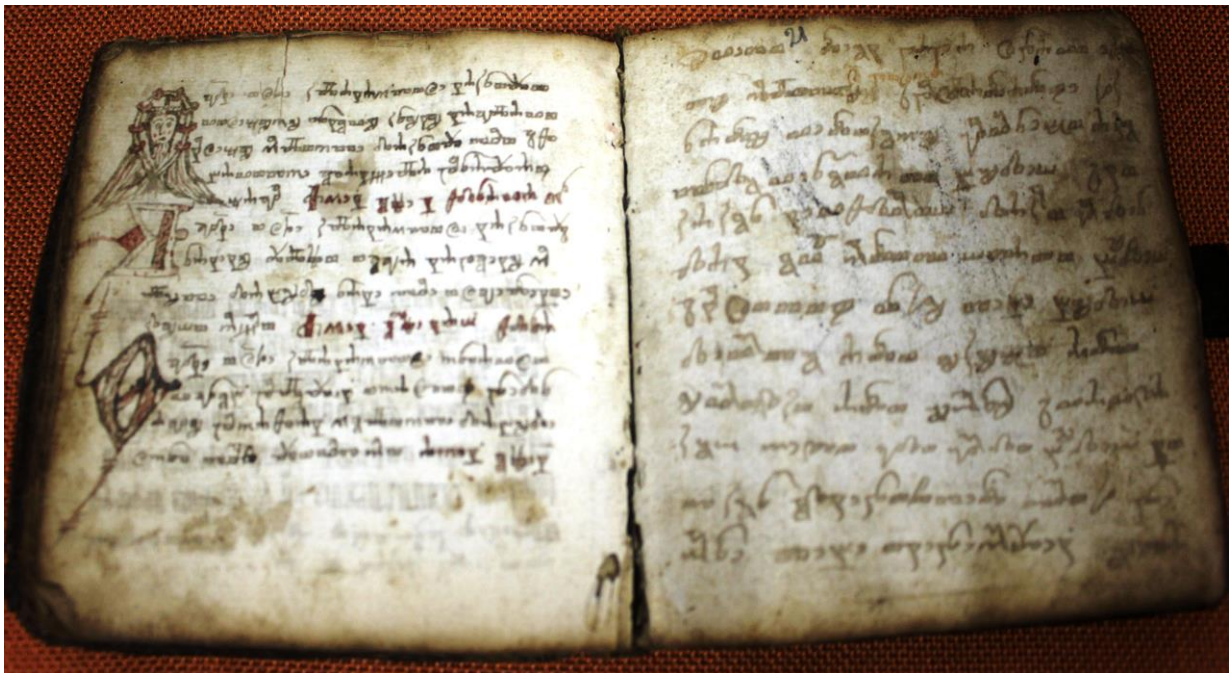
Slika 22.: Stranice Atlasa s prikazom vrsta brodova

Ne postoje dva jednaka rukopisa pa tako svaka rukopisna knjiga predstavlja svojevrsan unikat, jedinstveni primjerak. Knjižnica obitelji Vitezić može se podičiti s nekoliko takvih primjeraka. U njih svakako ulazi i Talijansko-latinski rukopis *Breve introduzione alla lingua latina* iz 1797. godine. Ovaj je udžbenik kratkog uvoda u latinski jezik pisan na talijanskom jeziku te, između ostaloga, sadrži usporedne deklinacije na latinskom i talijanskom jeziku. Prepisan je u vrijeme kada su na tim prostorima latinisti otvarali škole, što potvrđuje zanimanje Vrbničana za obrazovanje i širenje vidika. Njegov je autor Nepomuk Lučić, koji je udžbenik navedene godine prepisao u Kastvu. Danas su na nekim mjestima vidljiva oštećenja, uglavnom zbog neprimjerenih uvjeta u kojima se čuvao tijekom dva stoljeća.

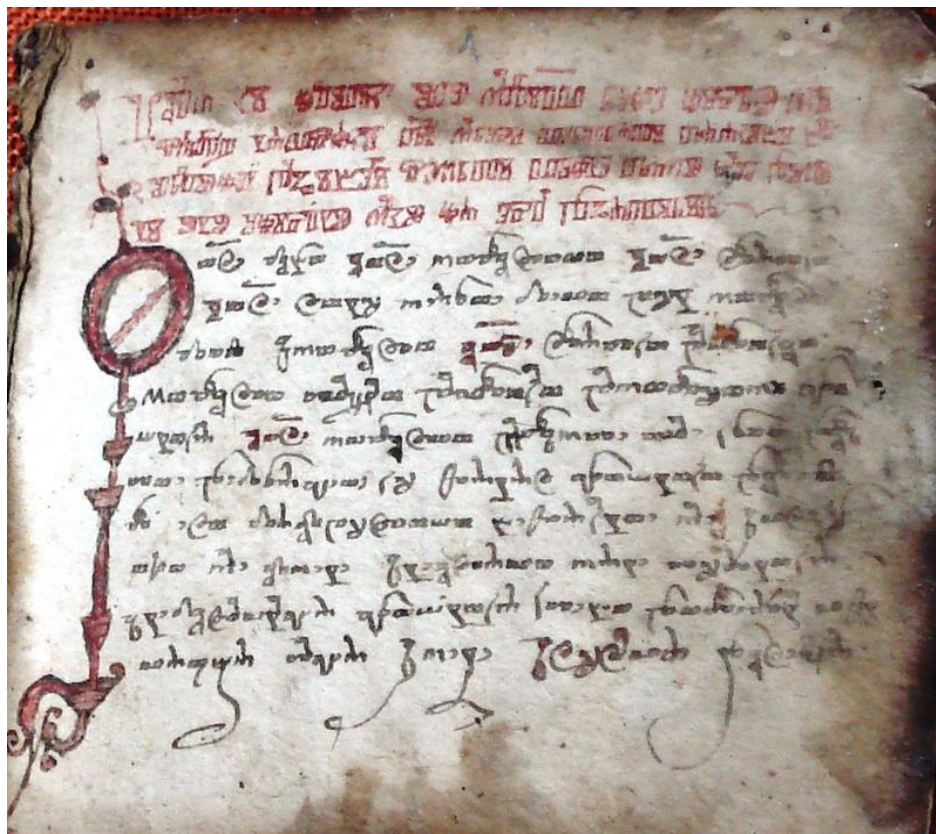

Slika 23.: Prva stranica *Breve introduzione alla lingua latina*

Među unikatne primjerke uvrštava se i tzv. *Knjiga popa Savata*, jedinstveni molitvenik pisan glagoljicom koji je svećenik Franjo Volarić darovao Knjižnici obitelji Vitezić 1970. godine, o čemu svjedoči i natpis umetnut u knjižicu, a koji govori i da *Savata* te godine još nije uvedena u inventarnu knjigu. Knjižica je dobila ime po lozi Savati, jednoj od loza porodice Volarić iz Vrbnika, a zapravo se radi o *Zbirci molitava Gašpara Vnučića* iz 1568. godine. Naoko malena knjiga, tek nešto viša od deset centimetara, u sebi čuva pravu ljepotu minijatura i inicijala, a izdvaja se i po dobro očuvanim čvrstim kožnatim koricama. Pisana je kurzivnom glagoljicom, latinicom i bosančicom, a osim molitava sadrži i popise kupljenih stvari i račune. Očito je svoj molitvenik nepoznati svećenik koristio i kao rokovnik, bilježeći stvari koje su mu u tom trenutku bile potrebne. Dio stranica *Savate* oštećen je vlagom, dok su korice izvrsno sačuvane.

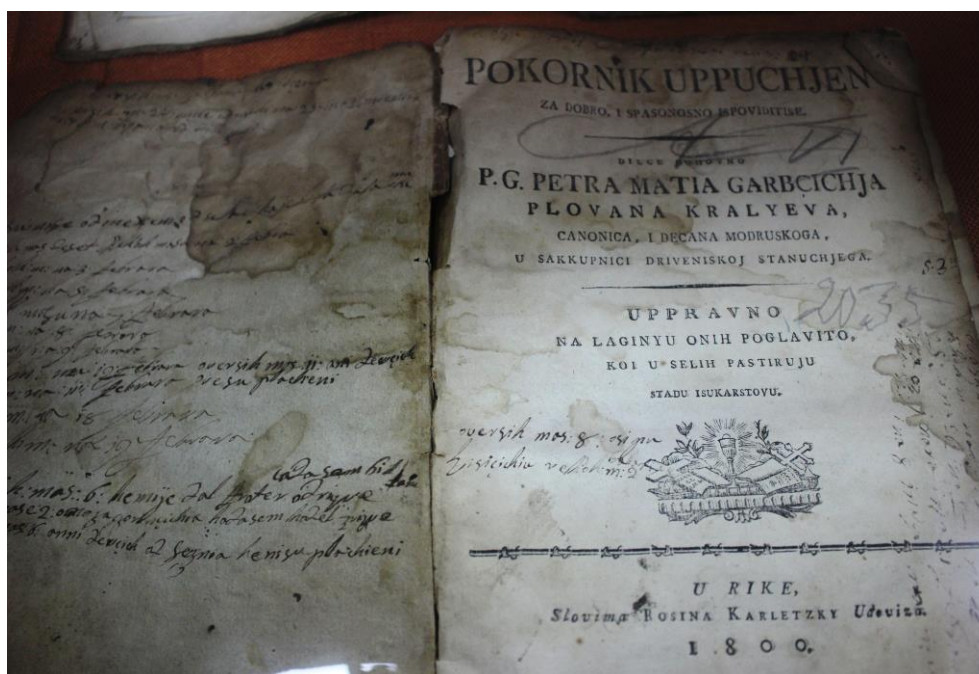

Slika 24.: Knjiga popa Savata

Slika 25.: Stranica Savate

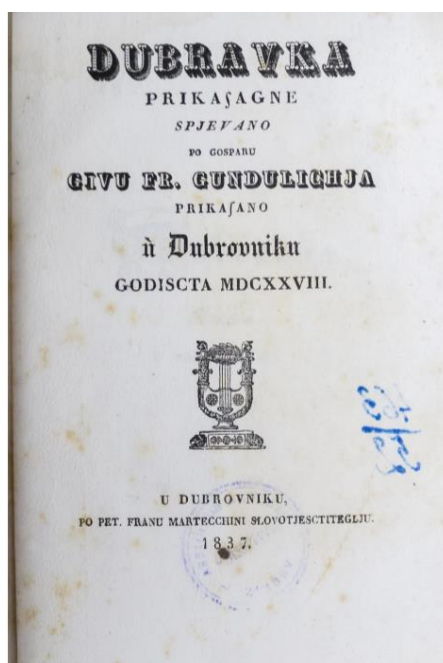
Djelo, kako na uvodnoj stranici stoji, plemenita gospodina Petra Matije Garbcichja, *Pokornik uppuchjen* tiskano je 1800. godine u Rijeci u tiskari obitelji Karletzky i predstavlja uputu za dobru ispovijed, o čemu svjedoči i podnaslov *Za dobro i spasonosno ispoviditi se*. Matija Petar Grbčić (1726 - ?) bio je crkveni pisac i svećenik, župnik u Driveniku te modruški kanonik i dekan.⁹³ Ova knjižica religiozne tematike ubraja se u vrijedne i raritetne primjerke Knjižnice obitelji Vitezić koja je, najizglednije, bila vlasništvo biskupa Ivana Josipa Vitezića. Predgovor na latinskome i hrvatskome jeziku potvrđuje njezina autora kao hrvatskoga latinista, koji se obraća duhovnim pastirima, odnosno svećenicima, „koi navlastito u selih pastiruju stadu Isukarstovu“. Autor žali zbog činjenice što se vjernici ispovijedaju tek iz navike, a ne iz potrebe. Prema njegovim riječima, njihova duša zato ne dobiva vječno spasenje, već duhovno pogubljenje. Knjižicu stoga posvećuje svećenicima koji vjernike moraju uputiti na pravi put, a potpisuje se kao „plovana kraljev“, odnosno „kraljev svećenik“.

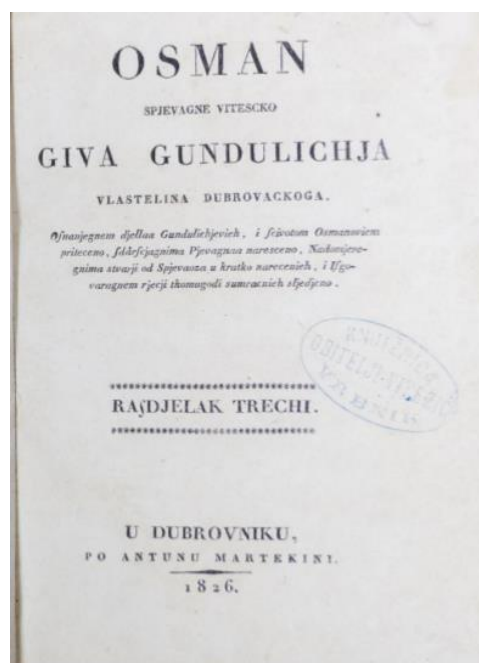
Slika 26.: *Pokornik uppuchjen*, Rijeka, 1800.

⁹³ Prema: Hrvatski bibliografski leksikon. Dostupno na: <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7491> (30.8.2016.)

Među hrvatskom rarom nalaze se i djela Ivana Gundulića, dubrovačkoga pjesnika i kanonskoga pisca hrvatske književnosti iz 17. stoljeća. Njegova pastirska igra *Dubravka*, praižvedena „prid dvorom“ 1628., a tiskana u Dubrovniku 1837. godine prava je rijetkost i vrbnička se knjižnica može podičiti dvama sačuvanim primjercima. Iako nije poznato tko je knjigu uvrstio u Knjižnicu obitelji Vitezić, nije isključena mogućnost da je ova raritetna knjiga bila vlastiti primjerak dr. Dinka Vitezića. Naslovna stranica *Dubravke* otkriva mjesto tiskanja - *U Dubrovniku*; ime tiskara – *Po Pet. Franu Martecchini slovotjesctiteglju*; i godinu izdanja - 1837. Premještanjem Vitezićeve knjižnice u nove prostorije, oformljivanjem nove uprave i promjenom imena u Narodna biblioteka Vitezić, započinje i reinventarizacija fonda. O tomu svjedoče i novi pečati na knjigama s novim nazivom knjižnice. Primjerak *Dubravke* sadrži spomenuti novi pečat, što potvrđuje tezu da je naslov inventariziran tek nakon 1952. godine, odnosno nakon preseljenja knjižnice.

Slika 27.: Naslovnica *Dubravke*

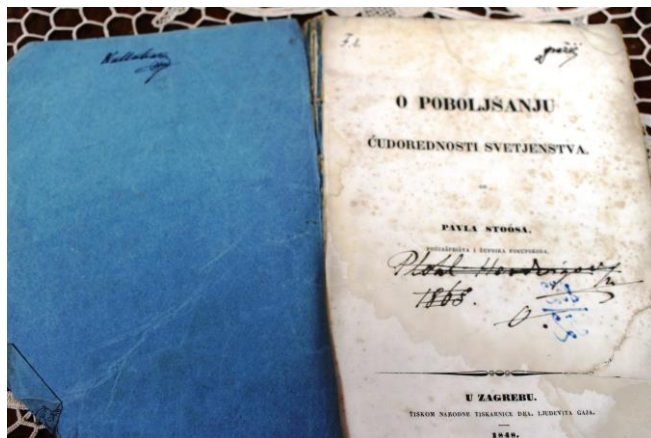
Slika 28.: Naslovnica *Osmana*

Uz primjerak pastorage, Knjižnica posjeduje i tri primjerka Gundulićeva *Osmana*, epskog „viteškog spjeva“ tiskanog 1826. godine u Dubrovniku u tiskari Antuna Martecchinija, kako je navedeno na naslovnoj stranici. Na naslovnoj je stranici vidljiv i pečat knjižnice – „Knjižnica obitelji Vitezić“, što znači da je taj naslov inventariziran prije *Dubravke*, koja nosi kasniji pečat „Narodna biblioteka Vitezić“. U predgovoru ovoga primjerka govori se o prihvaćenosti Gundulića od strane suvremenika te namijenjenosti slovinskim čitateljima: kao što se Grci mogu podičiti Homerom, a Talijani Vergilijem i Tassom, tako se Hrvati diče „*Pjesnikom Gospodarom Givom Franom Gundulichjem*“. Izdanje iz 1826. godine, odnosno iz pretpreporodnoga razdoblja, svjedoči i o staroj grafiji, onoj prije Gajeve prijedloga reforme pravopisa.

Upravo je Ljudevit Gaj, najistaknutija ličnost hrvatskoga narodnog preporoda, zaslužan za tiskanje sljedeće knjige koja se našla na popisu hrvatske rare fonda Knjižnice obitelji Vitezić. Radi se o primjerku *Različita dela Ivana Kukuljevića Sakcinskog*, tiskana u Gajevoj tiskari 1842. – 1847., istovremeno kada tiska i Narodne novine s poznatim prilogom *Danica*. Vitezićeva knjižnica posjeduje tri sveska navedenoga djela u kojem se, za razliku od Gundulićeva *Osmana*, uočava promjena grafije, odnosno provedba reforme pravopisa. Također, iz Kukuljevićeve posvete i predgovora posvećenoga grofici Franji Draškovićki, rođenoj barunici Kulmerovoj, uočavaju se preporodna nastojanja za njegovanjem materinskoga jezika.

Slika 29.: *Različita dela Ivana Kukuljevića Sakcinskog* - izbor

Slika 30.: P. Štoos, *O poboljšanju čudorednosti svetjenstva*

Gajeva je tiskara 1848. godine tiskala i djelo hrvatskoga pjesnika, svećenika i jednog od prvih hrvatskih preporoditelja Pavla Štoosa *O poboljšanju čudorednosti svetjenstva*. Ovo djelo religiozne tematike također se našlo u fondu Knjižnice obitelji Vitezić. Štoos se u njemu dotiče važne teme za svećenstvo te se zalaže za ukidanje celibata, opravdavajući svoj zahtjev moralnim i društvenim razlozima. Nakon burne reakcije i neodobravanja, ta ga je knjižica lišila dužnosti podarhiđakona.

3. ZAŠTITA I DIGITALIZACIJA RIJETKE GRAĐE

Slika. 31.: Građa se čuva u ostakljenim ormarima

Građa pohranjena u Knjižnici obitelji Vitezić od iznimne je kulturne vrijednosti te ima svojstva kulturnog dobra. Ona je sadržajno, jezično i fizički raznolika te je dio hrvatske nacionalne pisane baštine i važna je za očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta. Iz tog ju je razloga potrebno pravilno zaštititi i očuvati. No, u današnje se vrijeme baštinske knjižnice, poput ove u Vrbniku, nerijetko suočavaju s brojnim problemima u zaštiti i očuvanju građe za koju skrbe. Prvenstveno se to odnosi na ekonomsko-pravne i materijalno-operativne probleme. Osim nedostatka financijskih sredstava i neadekvatnoga prostora za čuvanje i pohranu građe, javljaju se i problemi nedostatka educiranoga osoblja, onoga sa stručnim znanjima, koje bi skrbilo o vrijednoj građi. To se neposredno odnosi i na knjižnicu obitelji Vitezić. Zbog nedostatka financijskih sredstava, odnosno mogućnosti da se na puno radno vrijeme zaposli stručna osoba, Knjižnica je velikim dijelom prepuštena sama sebi i ovisi o entuzijazmu nekolicine stručnjaka i osoblja koji o njoj skrbe. S obzirom na to da posjeduje

vrlo vrijedan fond hrvatske i europske baštine, to nikako ne može ostati dugoročno rješenje. Ovdje valja spomenuti i Kušenovo razmišljanje o zaštiti građe, koji ističe: „koliko je od presudne važnosti bilo u prošlosti stvoriti, primjereno odlagati i brižno čuvati svjedočanstvo tih vremena, toliko je važno i danas u suvremenom okruženju povesti računa o daljnjem očuvanju toga segmenta naše pisane kulturne baštine, njegovom evidentiranju, eventualnoj restauraciji i konzervaciji te daljnjem primjerenom čuvanju i korištenju.“⁹⁴

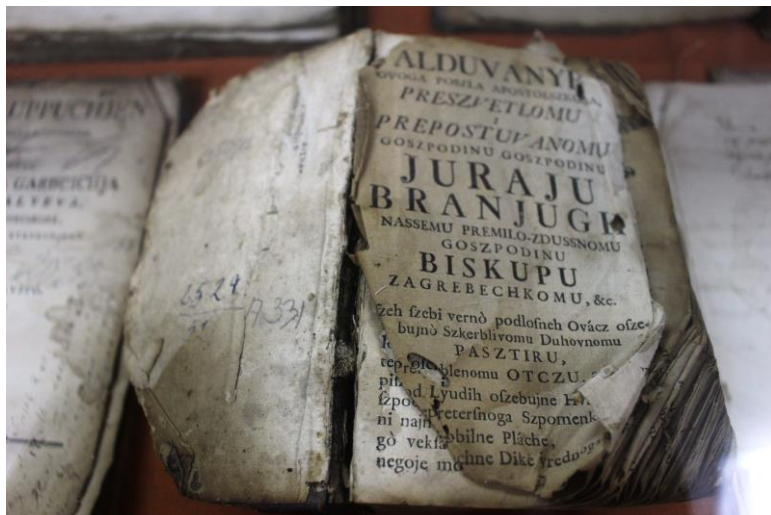

Vitezićeva knjižnica čuva raznovrsne tekstove, od rukopisnih do tiskanih, koji prenose misli, stajališta, doživljaje i osjećaje pojedinaca, određenih sredina i različitih vremenskih perioda. U njoj se čuvaju knjige i dugi izvori informacija koji su se stoljećima marljivo sakupljali i čuvali, čitali i proučavali te bili izvor znanja brojnim generacijama Vrbničana koji su širili svoje vidokruge i otvarali se svijetu. „Te su knjige, ti izvori informacija dobrim dijelom odredili i naš nacionalni i kulturni identitet u europskom kulturnom krugu. Stoga nije čudno što su brojni pojedinci od prvih hrvatskih knjižnica pa sve do danas svoje knjige darivali pojedinim knjižnicama da bi bile na usluzi i korist što većem broju

⁹⁴ Kušen, D., 'Obrada i opis arhivskoga gradiva u arhivima franjevačkih samostana istočne Hrvatske', 41. savjetovanje HAD-a, Karlovac: Hrvatsko arhivističko društvo, 2006. Dostupno na: <http://www.had-info.hr/rad-drustva/izlaganja/170-obrada-i-opis-arhivskoga-gradiva-u-arhivima-franjevackih-samostana-isticnehrvatske> (27.8.2016.)

čitatelja, korisnika, i kroz stoljeća.“⁹⁵ I zbog toga ih je potrebno zaštititi i očuvati.

3.1. Zaštita građe i provedeni postupci

Slika 33.: Dio građe je u fizički lošem stanju

prenošenja budućim naraštajima.“⁹⁶ Ona obuhvaća „sva upravna, administrativna i kadrovska pitanja bitna za čuvanje i dobrobit knjižničnih zbirki“.⁹⁷ Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara⁹⁸ uređene su vrste kulturnih dobara, uspostavljanje zaštite kulturnih dobara, obveze i prava vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara, obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara i druga važna pitanja povezana sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara. Prema tom Zakonu, među kulturna dobra ubrajaju se sve pokretne i nepokretne stvari od umjetničkog, povijesnog,

Zaštita knjižnične građe predstavlja složen proces. Prema Krtalić, „zaštita je snažno povezana s kulturološkom i društvenom vrijednošću povijesti i identiteta,

kulture i baštine te je preduvjet njihova očuvanja i

⁹⁵ Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015., str. 316-317.

⁹⁶ Krtalić, M., Hasenay, D., Aparac-Jelušić, T., 'Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 1/2(2011), str. 3.

⁹⁷ Isto, str. 5.

⁹⁸ Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (15.9.2016.)

paleontološkog, arheološkog, antropološkog i drugog znanstvenog značaja, a među njima su i dokumentacija i bibliografska baština. Prema članku 5 toga zakona svrha je zaštite kulturnih dobara zaštita i očuvanje kulturnih dobara za buduće generacije; stvaranje povoljnijih uvjeta za opstanak kulturnih dobara i poduzimanje mjera potrebnih za njihovo redovito održavanje te sprječavanje svih radnji koje ugrožavaju integritet kulturnog dobra ili uključuju protupravno postupanje s kulturnim dobrima. Zaštita pisane kulturne baštine regulirana je još i Zakonom o knjižnicama.⁹⁹ Financijski okvir za zaštitu knjižnica većim dijelom crpi iz državnoga proračuna, dok se manji dio financira iz drugih izvora. Za zaštitu pisane baštine nadležno je nekoliko tijela Ministarstva: Uprava za zaštitu kulturne baštine, Uprava za knjigu i knjižnice te Uprava za kulturni razvitak.¹⁰⁰ Veliku ulogu u kontekstu zaštite pisane građe ima i Nacionalna i sveučilišna knjižnica (NSK), središte hrvatskoga knjižničarskoga sustava. Godine 2007. u NSK je pokrenut Program zaštite i očuvanja građe koja ima svojstvo kulturnoga dobra. Program se odvija na dvjema razinama: izgradnji nacionalnog sustava zaštite i očuvanja baštinskih zbirki te pomoći najugroženijim knjižnicama u preventivnoj zaštiti.

Zaštita građe podrazumijeva zaštitu od utjecaja raznih uzročnika fizikalnih, kemijskih i mehaničkih vrsta oštećenja (štetnih utjecaja vlage, svjetlosti i dr.), regulaciju mikroklimatskih uvjeta te zaštitu od utjecaja bioloških uzročnika (zaštitu od kukaca, bakterija, gljivica i dr.) i nepredviđenih okolnosti izazvanih djelovanjem čovjeka ili prirodnim katastrofama. Zaštita podrazumijeva i obradu te pravilnu pohranu građe, kao i uređenje prostorija u kojima se čuva građa. Od velike je važnosti primjena propisanih standarda, izrada kvalitetnog namještaja, instalacija sustava rasvjete i klimatskih uređaja

⁹⁹ Vidi: <http://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (16.9.2016.)

¹⁰⁰ Usp.: Krtalić, M., Hasenay, D., 'Zaštita pisane baštine u knjižnicama – analiza stanja i moguće perspektive upravljanja zaštitom hrvatske pisane baštine', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 1/2(2011), str. 45.

koji reguliraju temperaturu i vlažnost te uporaba kemijskih sredstava za dezinfekciju. Vrlo je važno i pravilno rukovanje građom.

Što se vrbničke Knjižnice tiče, sva je građa stručno obrađena, inventarizirana, a prostorije gdje se ona čuva propisno su uređene. Tijekom intenzivnoga rada 2011. i 2012. godine, pregledane su sve knjige na policama. Neke od njih su u prilično lošem stanju: fizički su oštećene, rasparanih stranica, oštećenih korica, uveza i knjižnog bloka. Osim neodgovarajućih spremišta i čuvanja knjiga u crkvama, kapelicama i obiteljskim kućama, Vladilo navedena oštećenja pripisuje posljedici nepažljivoga transporta u različite prostore knjižnice. Naime, u razdoblju od 12. do 27. studenog 1981. knjige su preseljene iz Zadrugnog doma u današnji prostor, angažiranjem školske djece i organiziranim dodavanjem paketa. Već su tada knjige bile dosta oštećene, osobito za vrijeme Drugoga svjetskog rata i okupacije Talijana, a navedeno preseljenje samo je pogoršalo njihovo stanje. Među knjigama nisu uočeni nametnici, a bolesne knjige sa znacima starih gljivica i plijesni ne napreduju. Samo je jedna knjiga potpuno uništena plijesnima i gljivicama te je fizički odvojena iz fonda. Građa se čuva u ostakljenim policama. Prostor Knjižnice je uredan i čist i redovito se održava i zrači. Popravljen je krov i postavljeni su odvlaživači zraka, odnosno regulatori mikroklimе. Konzervatori redovito dolaze u pregled i nadzor te pozitivno ocjenjuju stanje u Knjižnici.

3.2. Digitalizacija građe

Zahvaljujući brzom razvoju moderne informacijsko-komunikacijske tehnologije u drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća, jedan od bitnih vidova zaštite i očuvanja kulturne baštine je i digitalizacija. Ona se tumači kao postupak

prevođenja analognog sadržaja u digitalnu inačicu¹⁰¹, „prijenos građe u digitalni format, odnosno postupak snimanja, pohranjivanja i obrade sadržaja/građe (rukopisi, dokumenti, knjige, karte, fotografije, zvučni i video zapisi, predmeti i sl.) korištenjem digitalne kamere, skenera i računala i odgovarajuće programske podrške.“¹⁰² Digitalizacija kulturne građe prihvaćena je kao najbolji i najučinkovitiji proces zaštite kulturne baštine na svjetskoj razini jer, pored zaštite izvornika, povećava dostupnost građe u digitalnom obliku i omogućuje udaljeni pristup kulturnom blagu.¹⁰³ Prednost je digitalizacije i u tome što se mogu izraditi visokokvalitetne kopije jer se pri umnožavanju ne gubi na kvaliteti, a digitalna se građa ne oštećuje korištenjem, tj. kvaliteta s vremenom ne nestaje i ne umanjuje se uporabom. Važnost digitalizacije prepoznata je na globalnome nivou, a intenzivno se provodi i na području Europske unije, gdje se želi stvoriti moderno informacijsko društvo, društvo znanja i napretka.

Svoja uporišta europski projekti digitalizacije crpe iz nekoliko inicijativa i dokumenata kojima su definirana najvažnija načela i preporuke provedbe procesa digitalizacije: *Lundskih načela* (2001.) i *Lundskoga akcijskog plana* (2001.) te *Parmske povelje* (2003.). Navedene inicijative i pravne smjernice rezultirale su kreiranjem programa *eContentplus* (2005.), u sklopu kojega je nastao i projekt *Europeana – izgradnja Europske digitalne knjižnice* (2007.), odnosno kulturno blago Europe u digitalnoj formi.¹⁰⁴ U skladu s europskim naredbama, u Hrvatskoj se također planski i sustavno krenulo u proces digitalizacije kulturne baštine, na temelju Nacionalnog programa digitalizacije i projekta *Hrvatska kulturna baština* koji okuplja digitalne zbirke i digitalnu

¹⁰¹ Usp. Klinčić, D., *Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine*. Dostupno na: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (16.9.2016.)

¹⁰² Faletar Tanacković, S., 'Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj: strategija i projekti', *Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje*, God. IX-X, Broj 1-2 (2005-2006), str. 75.

¹⁰³ Prema: Klinčić, D., *Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine*. Dostupno na: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (16.9.2016.)

¹⁰⁴ Isto.

građu hrvatske kulturne baštine na mrežnoj stranici.¹⁰⁵ Svrha je tog projekta „stvoriti i učiniti lako dostupnim skup digitalnih zbirki prepoznatljivog i nacionalno vrijednog sadržaja te (...) jačati institucionalnu sposobnost samih kulturnih ustanova.“¹⁰⁶ Glavni cilj digitalizacije je, dakako, zaštita izvornika jer se čuva original, a na korištenje se daju digitalne inačice, kojima se maksimalno povećava dostupnost primjerka. Uz to, digitalna snimka se može koristiti i kao sigurnosna kopija, koja u slučaju većeg oštećenja ili potencijalnog gubitka može djelomično nadoknaditi gubitak kulturnog dobra.¹⁰⁷ Digitalizacija „predstavlja ključ za otvaranje vrata knjižničnih zbirki, odnosno potiče demokratizaciju pristupa građi“.¹⁰⁸

Za početak, vrata su otvorena ka crkvenome fondu koji se nekada čuvao u Knjižnici obitelji Vitezić. Krčka je biskupija, naime, svjesna vrijednosti vrbničkih misala i brevijara i njihove ograničene dostupnosti, Ministarstvu kulture i Primorsko-goranskoj županiji prijavila projekt *Digitalizacija nacionalne knjižne baštine u Vrbniku: Hrvatske rukopisne i tiskane glagoljske i rijetke knjige*. U okviru Nacionalnog projekta Hrvatska kulturna baština i Nacionalnog programa digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe, Ministarstvo kulture je 2009. godine prihvatilo i odobrilo djelomično financiranje vrbničke baštine, dok su preostali dio financijski pokrili Primorsko-goranska županija, Župa Uznesenja Blažene Djevice Marije u Vrbniku te lokalni sponzori.¹⁰⁹ S obzirom na sakupljena financijska sredstva, 2010. godine digitaliziran je samo dio građe - glagoljski rukopisni misali i brevijari: *Prvi vrbnički misal, Drugi vrbnički misal, Prvi vrbnički brevijar, Drugi vrbnički*

¹⁰⁵ Vidi: <http://www.kultura.hr/> (16.9.2016.)

¹⁰⁶ Klinčić, D., *Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine*. Dostupno na: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (16.9.2016.)

¹⁰⁷ Prema: Klinčić, D., *Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine*. Dostupno na: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (16.9.2016.)

¹⁰⁸ Klarin, S., 'Pristup digitalnoj baštini', *Časopis Edupoint* V, broj 31, str. 13.

¹⁰⁹ Lokmer, J., 'Digitalizirani vrbnički misali i brevijari', *Slovo* 61 (2011), str. 398.

brevijar, Treći vrbnički brevijar i Četvrti vrbnički brevijar. Tijekom obrade, u digitalni je zapis *Drugoga vrbničkog misala* umetnuta snimka izgubljenoga lista koji se čuva u knjižnici Sveučilišta u Princetonu (SAD), gdje je katalogiziran kao *Garett MS. 25*.¹¹⁰

Pisana baština koju čuva Knjižnica obitelji Vitezić izvor je podataka za znanstvenike, studente i učenike, ali i predmet zanimanja brojnih građana Hrvatske koji kroz spomenike pismenosti otkrivaju svoj nacionalni identitet. Ostavština dr. Vitezića iznimno je važna i dragocjena i s povijesno-arhivskog gledišta jer, između ostaloga, predstavlja iznimno bogat povijesni izvor za razdoblje 19. i početka 20. stoljeća.¹¹¹ Ipak, od fonda Knjižnice obitelji Vitezić digitaliziran je jedino *Köhlerov Atlas*, koji je dostupan na mrežnoj stranici Knjižnice. Usprkos tomu, u *online* katalogu su inventarizirani svi naslovi koje Knjižnica posjeduje, čime se fond na neki način također približava potencijalnim korisnicima.

Prvi koraci zaštite spomeničkoga fonda Knjižnice su napravljeni, no na redu je nastavak. Bilo bi dobro da se u prijedlog projekta za zaštitu i digitalizaciju Ministarstvu kulture uvrsti i ostala stara, vrijedna i rijetka građa koju posjeduje vrbnička Knjižnica. Posebno valja istaknuti tzv. *Knjigu popa Savata*, unikatni molitvenik pisan kurzivnom glagoljicom, koji se izdvaja ljepotom minijatura i inicijala, a kojem je potrebna restauracija. Njegovom digitalizacijom, osim zaštite i sigurnosne kopije, približio bi se većem krugu korisnika, posebice istraživačima glagoljske rukopisne baštine.

¹¹⁰ Lokmer, J., 'Digitalizirani vrbnički misali i brevijari', *Slovo* 61 (2011), str. 398.

¹¹¹ Između ostaloga, ističe se korespondencija hrvatskih narodnih preporoditelja.

4. ULOGA LOKALNE ZAJEDNICE U RADU KNJIŽNICE

Koliko knjižnice imaju velik utjecaj na zajednicu i život pojedinaca, toliko zajednica utječe i na njih i pridonosi njihovom razvoju. Ekonomski i marketinški utjecaji samo su neki od aspekata koji ovdje dolaze do izražaja. Knjižnica svojom kulturnom i javnom djelatnošću postaje dio života svoje zajednice, dio kulturne ponude koju lokalna zajednica, kroz zanimljive i kvalitetne programe, na više načina može iskoristiti.

4.1. Motiviranje zajednice za zaštitu

Baštinska knjižnica obitelji Vitezić, nemarom lokalne zajednice, dugo je godina spavala, iako je kao kulturno blago bila upisana u sve turističke vodiče i brošure. Njezina su vrata dugo bila zatvorena, a knjižni fond neobrađen i neprilagođen suvremenim knjižničnim standardima. Unazad nekoliko godina stvari su ipak krenule nabolje. Iako nedostatno i u nezgodnom terminu, Knjižnica je za javnost otvorena dva sata dnevno i prema najavi, o čemu brine direktorica Turističke zajednice Vrbnik. Nakon godina zagovaranja i dogovaranja s članovima vrbničkih udruga, općinskim čelnicima i sponzorima, prof. i dipl. knjižničarka Ivana Vladilo uspjela je u svojim višegodišnjim planiranjima.

Zalaganjem bivšega općinskog načelnika te konkretnim aktivnostima sadašnje načelnice, krenulo se u realizaciju. Općina Vrbnik, preko projekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, na pola je godine zaposlila dva djelatnika koji su radili na unošenju fonda i stvaranju *online* kataloga, a za opremu su prikupljene donacije sponzora. Preko Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Općina Vrbnik je obnovila krovnište na zgradi Knjižnice, u ukupnoj vrijednosti od 145.381,25 kn, pri čemu je 60 posto iznosa sufinancirao Fond, a

40 posto Općina. Planirana su i daljnja ulaganja te su trenutno napravljeni troškovnici i projekti za video nadzor i protuprovalni sustav, rekonstrukciju elektroinstalacija, rekonstrukciju javne rasvjete i vatrodojave te uređenje unutrašnjosti zgrade. Obnovu Knjižnice obitelji Vitezić planira se prijaviti i na natječaj povezan s obnovom kulturne baštine, koji se financira sredstvima europskih fondova, a razmišlja se i o otvaranju narodne knjižnice u budućnosti, u čijem bi dijelu bio smješten spomenički fond i zavičajna zbirka.

4.2. Promocija Knjižnice i njezinog fonda

Uz vrbničku Žlahtinu, Knjižnica obitelji Vitezić uvrštena je u sve turističke vodiče i na gotovo sve mrežne stranice koje informiraju turiste o Vrbniku. Toliko je spominjana i hvaljena, no na njezinoj se promociji i vrednovanju kulturnoga blaga koje čuva itekako treba poraditi. Put je otvorio *online* katalog monografskih publikacija koji ju je konačno približio javnosti. Moderna tehnologija omogućuje bržu i veću dostupnost sadržajima koje nudi knjižnica, među ostalim i staroj građi preko digitalizacije fonda. Ipak, kao jedan od problema digitalizacije je nedovoljna motiviranost lokalne zajednice za zaštitu i korištenje građe, što uzrokuje i nedostatna sredstva za projekte digitalizacije s pozicije lokalne samouprave.¹¹²

Promociji Knjižnice u zadnje vrijeme doprinosi i Vrbničko kulturno društvo „Frankopan“, koje redovito u njezinim prostorijama organizira razne manifestacije, poput uprizorenja *Vrbenskih užanci*, odnosno starih vrbničkih običaja, Noći muzeja, pjesničkih večeri. Manifestacije, izložbe, proslave

¹¹² Prema: Seiter-Šverko, D., 'Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt *Hrvatska kulturna baština*', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2 (2012), str. 12-13.

obljetnica i održavanje stručnih skupova dobar su način promocije institucije, a time i lokalne zajednice među ciljanom skupinom.

Promidžbi lokalne zajednice i kulture može pomoći i formiranje zavičajne zbirke baštinske Knjižnice Vitezić. Zavičajna zbirka je značajna jer „čuva identitet lokalne zajednice, osvještava pripadnost jednoj kulturnoj, povijesnoj i geografskoj sredini, a bogat i dobro uređen fond zavičajne zbirke daje uvid u povijesno bogatstvo kulturnog stvaralaštva, kao i cjelokupnog razvitka regije.“¹¹³ Ona je važan izvor podataka o životu zajednice kroz različite povijesne periode.

Zavičajna zbirka podrazumijeva zbirku odabrane, prikupljene, sređene i obrađene građe bilo koje vrste (tiskane, audiovizualne, elektoničke), što se svojim sadržajem odnosi na određeno područje.¹¹⁴ Digitalizacija zavičajne zbirke omogućila bi široj publici pristup građi koja se nalazi u vrbničkoj knjižnici te time nadišla svoju lokalnu sredinu. „Slikovna i pisana baština jednoga kraja može postati dostupna većem broju korisnika, i to ne samo korisnicima određenog zavičaja, a ujedno se digitalizacijom štite stari i vrijedni primjerci građe.“¹¹⁵

Digitalizacijom se stvara i digitalni repozitorij zavičaja, a prema Tošić-Grlač (2010) „u stvaranju repozitorija s otvorenim pristupom mogle bi sudjelovati i ostale kulturne institucije, primjerice turistička zajednica, čime bi se zavičaj promovirao kulturnim, turističkim, obrazovnim i informacijskim segmentima“. Voditelj zbirke mogao bi organizirati tematske izložbe, predavanja, surađivati s drugim institucijama u zajednici, s udrugama, medijima,

¹¹³ Tošić-Grlač, S., 'Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice', *Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova* (ur. Nevenka Breslauer), Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 2010., str. 310.

¹¹⁴ Isto.

¹¹⁵ Isto, str. 311.

izdavačima, odgojno-obrazovnim ustanovama i sl. Internetska stranica Knjižnice, osim kataloga, mogla bi imati i interaktivne tražilice, poput primjerice znamenitih Vrbničana.

Građa za stvaranje zavičajne zbirke u Vrbniku postoji, potrebno je učiniti organizacijski korak dalje: napraviti strategiju za stvaranje i očuvanje zavičajne zbirke i mogućeg digitalnog repozitorija koja će se oslanjati na politiku lokalne zajednice. U tom ostvarenju potrebno je uključivanje i zalaganje svih institucija lokalne zajednice, kako bi građa prešla svoje zavičajne okvire i otvorila put ka širem krugu korisnika.

ZAKLJUČAK

Knjižnica obitelji Vitezić odavno je nadišla okvire mjesta, pa čak i zavičaja u kojem se nalazi. Svjesni potrebe širenja znanja i kulture među pukom, braća Vitezić osnovala su Knjižnicu „na uhar i naobrazbu pučanstva“, tj. na dobrobit vrbničkoga puka. Ima li vrbnički puk i danas koristi od nje i kako može iskoristiti književnu ostavštinu?

Vrijedni rariteti koji se u njoj čuvaju pričaju povijesnu priču o počecima naše kulture – o glagoljici i crkvenoslavenskom jeziku. Vrbnik, grad popova glagoljaša, intelektualaca i znanstvenika čuva neprocjenjivo nacionalno blago, tekstove, od rukopisnih do tiskanih, koji prenose misli, stajališta, doživljaje i osjećaje pojedinaca, određenih sredina i različitih vremenskih perioda.

Nakon godina zapuštenosti vrbničke Knjižnice, nedavno su napravljeni konkretni pomaci u knjižničarskoj struci. Izrađen je *online* katalog monografskih publikacija koji je njezinu građu barem donekle približio korisnicima. Digitalizacijom zavičajne zbirke oživjela bi se skrivena blaga Vrbnika i otoka Krka te otvorila vrata ka većoj popularizaciji i promidžbi, kako same Knjižnice tako i sredine u kojoj je desetljećima djelovala. Za to je potrebna pomoć i zajedničko reagiranje svih institucija koje djeluju u zajednici.

SAŽETAK

Knjižnicu obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku utemeljili su 1898. godine braća Ivan Josip i Dinko Vitezić, jedan krčki biskup, a drugi odvjetnik, političar i dugogodišnji predstavnik istarskih Hrvata u Bečkom parlamentu. Zahvaljujući njihovoj ostavštini, Knjižnica sadrži brojne vrijedne i rijetke knjige, glagoljske misale i brevijare.

Rad donosi povijesni pregled djelovanja Knjižnice obitelji, prikaz fonda i zbirki koje čuva. Posebno se ističe zbirka starih i rijetkih knjiga, koja predstavlja mogućnost za daljnje istraživanje.

Radom se htjelo ukazati na potrebu zaštite i digitalizacije stare i rijetke građe te promociju knjižničnoga fonda koji je nedovoljno prezentiran i prepoznat kao kulturno blago.

KLJUČNE RIJEČI:

Vrbnik, Knjižnica obitelji Vitezić, zbirka glagoljskih knjiga, zbirka rara, zaštita i digitalizacija rijetke građe, promocija Knjižnice

LITERATURA

1. Bolonić, M., *Vrbnik nad morem od početka do propasti Austro-Ugarske*, Krčki zbornik povijesnog društva otoka Krka, svezak 9, Krk, 1981.
2. Bolonić, M., Žic Rokov, I., *Otok Krk kroz vjekove*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.
3. Bozanić, A., *Vrbnik - povijesne mijene i drevna župa*, Vrbnik, 2011.
4. Bradanović, M., *Vrbnik – grad, ljudi i spomenici*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2015
5. Ćutić, M., *Vitezićeva knjižnica u Vrbniku*, u: 'Riječka revija' 1/1952, br. 1, str. 60.
6. Đekić, V., *Pismo kao baština*,
<http://www.kvarner.hr/kultura/glagoljica.html> (18.8.2016.)
7. Faletar Tanacković, S., 'Digitalizacija knjižnične građe u Hrvatskoj: strategija i projekti', *Glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje*, God. IX-X, Broj 1-2 (2005-2006), str. 75.
8. Gršković, I., 'Školstvo i prosvjeta u Vrbniku u doba crkvene uprave', *Krčki kalendar*, Zagreb, 1941., str. 65.
9. Hercigonja, E., *Glagoljaštvo i glagolizam // Hrvatska i Europa, Kultura, znanost i umjetnost*, sv. 1 (Srednji vijek): Rano doba hrvatske kulture, HAZU, Zagreb, 1997.
10. Hercigonja, E., *Tisućljeće hrvatskoga glagoljaštva*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2009.
11. Hrvatski jezični portal: <http://hjp.znanje.hr/> (26.8.2016.)
12. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7491> (30.8.2016.)
13. <http://library.foi.hr/knjige/knjiga.aspx?c=1110&broj=1> (26.8.2016.)
14. <http://library.foi.hr/m3/k.aspx?B=585> (30.8.2016.)

15. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html
(15.9.2016.)
16. <http://proleksis.lzmk.hr/10296/> (31.8.2016.)
17. <http://struna.ihjj.hr/naziv/studija-slucaja/20986/> (30.8.2016.)
18. <http://www.kultura.hr/> (16.9.2016.)
19. <http://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (16.9.2016.)
20. IFLA-ina Izjava o knjižnicama i razvitku. Dostupno na:
<http://www.foi.unizg.hr/hr/novosti/ifla-ina-izjava-o-knjiznicama-i-razvitku> (12.8.2016.)
21. Kartalić, M., 'Organizacijske pretpostavke zaštite knjižne baštine u samostanskim knjižnicama', u: *Libellarium*, III, 2 (2010), str. 113-134.
22. Katić, T., 'Digitalizacija stare građe', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 46, 3-4(2003), Zagreb, str. 33-47.
23. Katić, T., 'Zaštita i očuvanje pisane baštine u AKM ustanovama', u: *Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture*, ur.: M. Willer, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 1 - 10.
24. Klarin, S., 'Pristup digitalnoj baštini', *Časopis Edupoint* V, broj 31, str. 12-16.
25. Klinčić, D., *Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine*. Dostupno na: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (16.9.2016.)
26. Knežević, I., 'Od zavičajne zbirke muzejske knjižnice do mrežnoga kataloga', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 53, 3/4(2010), 99-106.
27. Krtalić, M., Hasenay, D., Aparac-Jelušić, T., 'Upravljanje zaštitom pisane baštine u knjižnicama – teorijske pretpostavke', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 1/2(2011), str. 1-36.

28. Krtalić, M., Hasenay, D., 'Zaštita pisane baštine u knjižnicama – analiza stanja i moguće perspektive upravljanja zaštitom hrvatske pisane baštine', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54, 1/2(2011), str. 37-66.
29. Kušen, D., 'Obrada i opis arhivskoga gradiva u arhivima franjevačkih samostana istočne Hrvatske', *41. savjetovanje HAD-a*, Karlovac: Hrvatsko arhivističko društvo, 2006. Dostupno na: <http://www.had-info.hr/rad-drustva/izlaganja/170-obrada-iopis-arhivskoga-gradiva-u-arhivima-franjevackih-samostana-istocnehrvatske> (27.8.2016.)
30. Lokmer, J., 'Digitalizirani vrbnički misali i brevijari', *Slovo* 61 (2011), str. 397-399.
31. Nazor, A., 'Senjski Transit svetoga Jerolima i Hrvatski rječnik do Marulića i njegovih suvremenika', *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, knj. 25 (1999), str. 249-255.
32. Pantelić, M., *Glagoljski brevijar popa Mavra iz godine 1460.*, 'Slovo 15-16' (1965.), str. 106-107.
33. Prica, K., *Iz djelatnosti matične službe Naučne biblioteke u Rijeci*, u: 'Vjesnik bibliotekara Hrvatske' 13 (1967) 3-4, str. 150-151.
34. Seiter-Šverko, D., 'Nacionalni program digitalizacije arhivske, knjižnične i muzejske građe i projekt *Hrvatska kulturna baština*', *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, 2 (2012), str. 1-15.
35. Spomenica o otvaranju Hrvatskog doma u Vrbniku na Krku, Tiskara Kurykta, Krk, 1901.
36. Stipanov, J., *Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj: od početaka do današnjih dana*, Školska knjiga, Zagreb, 2015.
37. Štefanić, V., *Glagoljski rukopisi otoka Krka*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1960.
38. Tomić, M., *Hrvatskoglagoljski brevijari: na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2014.

39. Tošić-Grlač, S., 'Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice', *Hrvatski znanstveno stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova* (ur. Nevenka Breslauer), Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, 2010., str. 307-314.
40. Vladilo, I., *Knjižnica obitelji Vitezić u Vrbniku na otoku Krku* (dostupno na: http://isearch.babylon.com/?q=knji%C5%BEnica+obitelji+vitezi%C4%87+u+vrbniku&s=web&as=0&babsrc=HP_ss (4.8.2016.)
41. Vladilo, I., 'U Knjižnici obitelji Vitezić: vrbnička kulturna baština na mreži', *Vrbnički vidici*, XX/2011, br.37, Vrbnik: VKD „Frankopan”, str. 10.
42. www.kultura.hr/content/download/596/7925/././smjernice_odabir.pdf (15.9.2016.)
43. *Zaklade koje ustrojiše braća: Dr. Ivan Josip Vitezić i Dr. Dinko Vitezić*, Tiskara Kurykta, Krk, 1901.

POPIS SLIKOVNIH PRILOGA

BROJ SLIKE	OPIS	STRANICA
1.	Vrbnik	5
2.	Ploča na ulazu u Knjižnicu	6
3.	Portret dr. Dinka Vitezića	7
4.	Portret biskupa dr. Ivana Josipa Vitezića	8
5.	Spomen-ploča	10
6.	Današnja zgrada na mjestu Vitezićeva doma	12
7.	Vitezićev dom	13
8.	Unutrašnjost Knjižnice	15
9.	Vrbnik na staroj razglednici	17
10.	Pečat s novim nazivom knjižnice	19
11.	Zgrada u kojoj se danas nalazi Knjižnica obitelji Vitezić	21
12.	Mrežna stranica i katalog Knjižnice obitelji Vitezić	25
13.	Literatura o temama važnim za mještane	28
14.	Vinogradi vrbničke žlahtine	29
15.	Dragutin A. Parčić, <i>Vocabolario Slavo-Italiano</i> , Zadar, 1874.	30
16.	Frane Volarić, <i>Ilirska slovnica za početne učionice</i> , Trst, 1854.	31
17.	<i>Breviarium Romanum</i> , Rim, 1688.	35
18.	Stranica Prvoga vrbničkog misala	37
19.	Prva stranica Drugoga vrbničkog misala	38
20.	Prva stranica Atlasa	41

21.	Stranica Atlasa koja prikazuje položaj Mediterana	41
22.	Stranice Atlasa s prikazom vrsta brodova	42
23.	Prva stranica <i>Breve introduzione alla lingua latina</i>	43
24.	<i>Knjiga popa Savata</i>	44
25.	Stranica <i>Savate</i>	44
26.	<i>Pokornik uppuchjen</i> , Rijeka, 1800.	45
27.	Naslovnica <i>Dubravke</i>	46
28.	Naslovnica <i>Osmana</i>	46
29.	<i>Različita dela Ivana Kukuljevića Sakcinskog</i> - izbor	48
30.	P. Štoos, <i>O poboljšanju čudorednosti svetjenstva</i>	48
31.	Građa se čuva u ostakljenim ormarima	49
32.	Detalj s police	50
33.	Dio građe je u fizički lošem stanju	51